

Cyfarfod

PWYLLGOR IAITH

Dyddiad ac Amser

2.00 y.h., DYDD LLUN, 5ED HYDREF, 2026

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

Am fynediad cyhoeddus l'r cyfarfod, cysylltwch â ni

Pwynt Cyswllt

Rhodri Jones

01286 679556

rhodrijones1@gwynedd.llyw.cymru

PWYLLGOR IAITH

AELODAETH (15)

Plaid Cymru (10)

Y Cynghorwyr

Rhys Tudur
Menna Baines
Alan Jones Evans
Olaf Cai Larsen
Meryl Roberts

(Sedd Wag)
Elfed Wyn ap Elwyn
Jina Gwyrfaï
Gwynfor Owen
Elfed Williams

Annibynnol (5)

Y Cynghorwyr

Wendy Cleaver
Gwilym Jones
Hefin Underwood

Beth Lawton
Anne Lloyd-Jones

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor

Aelod arall a wahoddir

Y Cyngorydd Llio Elenid Owen, Aelod Cabinet Gwasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol
a'r Gymraeg.

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

3. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION

4 - 10

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 29 Mehefin 2026 fel rhai cywir.

5. ADRODDIAD ADRAN AMGYLCHEDD AR WEITHREDIAD Y POLISI IAITH A CHYFRANIAD TUAG AT WIREDDU STRATEGAETH IAITH GYMRAEG 2023-2033

11 - 18

I ystyried yr adroddiad.

6. ADRODDIAD ADRAN PRIFYRDD, PEIRIANNEG AC YGC AR WEITHREDIAD Y POLISI IAITH A CHYFRANIAD TUAG AT WIREDDU STRATEGAETH IAITH GYMRAEG 2023-2033

19 - 27

I ystyried yr adroddiad.

7. ADRODDIAD ADRAN CYLLID AR WEITHREDIAD Y POLISI IAITH A CHYFRANIAD TUAG AT WIREDDU STRATEGAETH IAITH GYMRAEG 2023-2033

28 - 36

I ystyried yr adroddiad.

8. AROLYGON THEMATIG COMISIYNYDD Y GYMRAEG

37 - 76

Cyflwyno adroddiad ar arolygon thematig sydd wedi cyrraedd Tim y Gymraeg eleni, a'r ymateb l'r camau gwella.

LANGUAGE COMMITTEE : 29 JUNE 2026

PRESENT:

Councillors:

Meryl Roberts, Jina Gwyrfai, Gwilym Jones, Elfed Williams, Gwynfor Owen, Elfed Wyn ap Elwyn, Beth Lawton, Cai Larsen and Llio Elenid Owen (Cabinet Member for Corporate and Legal Services and the Welsh language).

Officers: Vera Jones (Democracy and Language Services Manager), Llywela Haf Owain (Senior Language and Scrutiny Adviser), Nia Lewis (Language Adviser), Mari Edwards (Learning and Development Manager), Llio Mai Dafydd (Welsh Language Learning and Development Officer) and Rhodri Jones (Democracy Services Officer).

ALSO IN ATTENDANCE:

Item 7: Mari Wynne Jones (Head of Adults Department), Councillor Dilwyn Morgan (Cabinet Member for Adults, Health and Well-being), Stephanie Dabernig (Executive Assistant Head, Children and Supporting Families Department), Gwen Ffion Davies (Executive Officer, Children and Supporting Families Department) and Nia Wyn Evans (Workforce Support Team Leader, Leadership Team).

1. ELECTION OF CHAIR

It was resolved to elect Councillor Meryl Roberts as Chair of the Committee for 2026/27.

2. ELECTION OF VICE-CHAIR

It was resolved to elect Councillor Elfed Wyn ap Elwyn as Vice-chair of the Committee for 2026/27.

3. APOLOGIES

An apology was received from Councillor Menna Baines.

4. DECLARATION OF PERSONAL INTEREST

No declarations of personal interest were received.

5. URGENT ITEMS

No urgent items were received.

6. MINUTES

The Chair signed the minutes of the previous meeting of this committee held on 20 April 2026 as a true record.

7. A REPORT BY THE ADULTS, HEALTH AND WELL-BEING DEPARTMENT AND THE CHILDREN AND SUPPORTING FAMILIES' DEPARTMENT ON THEIR IMPLEMENTATION OF THE LANGUAGE POLICY AND CONTRIBUTION TOWARDS REALISING THE WELSH LANGUAGE STRATEGY 2023-2033.

The report was presented by the Head of the Adults Department and the Team Leader of the Leadership Team's Workforce Support. Attention was drawn to the following main points:

There was pride that the Departments are committed and persevering to promote the Welsh language as a living and active language in all aspects of their work. It was detailed that the 'More than Just Words' strategy (Strategic Framework for Welsh in Health, Social Services and Social Care) was central to the work of the Departments, to ensure that the proactive delivery of services in Welsh is realised in practice across the services.

It was reported that the Departments offer key resources to support the Welsh language. Attention was drawn to the new PERCCI (Person-Centred Community Care Inventory) data collection system. It was explained that it was a questionnaire designed for individuals with experience of receiving care, and it was confirmed that a Welsh version was available and it would be shared with service users shortly.

Reference was made to the 'Helpu'n Hun' app, which had been recently announced. It was detailed that it was software that provides a virtual occupational therapist service to enable individuals and families to receive advice on the ways in which they could try to support themselves from day-to-day.

An update was given that new Telecare equipment had been presented, and it was confirmed that the technology was now in Welsh. Members were reminded that the service was a means for individuals to call for help at any time, by touching a button or by activating a series of sensors that had been installed in the home.

It was confirmed that 'Beam Notes' had recently been trialled within the services. It was noted that this was mobile software that listens to conversations compiling minutes and a summary of the conversation. It was noted that feedback from the trial indicated that it was successful as the quality of the documentation was good. It was elaborated that the software was now being shared more widely across the Departments to reduce the administrative burden and pressure.

Pride was expressed that the Adults Department had introduced a resource to support front-line care workers in care homes to provide Welsh lessons, refresh the language and build confidence. It was reported that this resource would be available until the end of March 2027, but it was hoped that arrangements can continue in the future. Similarly, it was explained that the Department was working with Bangor University on the ARFer project, to look at how the language practices of workforce teams can be influenced, and that a befriending scheme was taking place among staff to promote the use of the Welsh language and increase confidence.

During the discussion, the following observations were made:-

Pride was expressed that the provision of the Flying Start service within the Children and Supporting Families Department had recently been expanded. In response to an enquiry about venues that offer the service bilingually rather than just in Welsh, the Executive Officer explained that there were two locations that communicate in English in some cases while the families familiarise themselves with the service. It was confirmed that this was required as the families do not necessarily have Welsh language skills. However, it was

ensured that these services convert to Welsh once the child has become familiar with Welsh and can communicate bilingually. It was assured that the Department will confirm with Members the further reasons as to why those locations are being designated as bilingual sites and to highlight this in future reports.

In response to an enquiry on the work of the Family Support Team in the field of Language Development, the Executive Officer explained that the service operated across the County, resulting in a positive impact on Gwynedd children and families. It was elaborated that the team operated by responding to requests for additional support from individual families rather than just childcare provision. It was confirmed that the Department will report back to Members on specific data about the Team.

A comment was received that it would be beneficial for the Departments' report to compare statistics over a number of years to see if any linguistic trends arise. The details of the data were given which confirmed that 41% of children aged 3 and over had chosen Welsh as their language of choice, and also data which indicated that 74% of enquiries to the Family Information team had chosen to receive correspondence through the medium of Welsh. In response to the comments, the Executive Officer confirmed that the data could be collected to show trends over time in the future report. Furthermore, the Executive Assistant Head noted that 41% of children choose Welsh as their preferred language because Welsh, English and families who have moved here from beyond Britain use the services and it was not a reflection of the proactive Welsh language service offer that the Department provides. It was stressed that the employees speak Welsh with the child, even if the parents are non-Welsh, if they feel that it is effective for their development. It was elaborated that staff and families were happy to change the language of communication to Welsh, once support provision had commenced, where this was possible.

In response to a request for data on the Adults Department's choice of service language, the Head of Department confirmed that plans were in place to strengthen how language data was recorded. Further details were given that these procedures were being strengthened with the new Mosaic system (child and adult care case management system) as all case information were recorded there.

In response to a query on the impact of the Adults Department's projects on the Welsh language, the Head of the Department explained that collecting data for specific projects was challenging. However, it was noted that the More than Just Words group would consider measures to try to assess the linguistic impact of the Departments' projects on the residents of Gwynedd. It was considered that this could include good news stories and could be data-specific in the future. It was expanded that the More than Just Words group ensures that all members of staff proactively offer Welsh-medium services across the Departments. Reference was made to a series of videos produced to encourage everyone to start any conversation through the medium of Welsh.

In response to an enquiry, pride was expressed that the first series of the Welsh language podcast 'Mam, Dad a Magu' had been a great success, and it was noted that it was hoped that a second series can be made in the future. It was explained that arrangements were in place to consult with families to find out what topics they would like the podcast to cover.

It was pointed out that the Departments had stated in their report to the Language Committee in 2025, that they were working with Coleg Meirion Dwyfor to spark interest within the care area in an attempt to recruit members of staff. In response to an enquiry for an update on this scheme, the Head of the Adults Department confirmed that the relationship with Coleg Meirion Dwyfor continues. It was pointed out that the Care Academy was now in its second year and pride was expressed that individuals had been

recruited to it and that individuals were confident that careers were available within the field of care and were proud that they could work through the medium of Welsh.

In response to an enquiry, the Head of the Adults Department confirmed that recruitment challenges remained, noting that it was an increasing challenge as current staff members reach retirement age. It was confirmed that a working group had been established in conjunction with health services, the Children and Supporting Families Department and the Adults Department with the support of the human resources service to attract more people to a career in care. It was noted that this working group sought to respond to statistics that indicate that fewer individuals are completing courses in the field. Furthermore, it was noted that the Departments had been successful in developing the skills of staff by encouraging and allowing time to complete courses within working hours, allowing people to remain within the County. Similarly, it was confirmed that the Departments had managed to appoint staff as they studied in the field of care, confirming that they would be eligible to work within a year. It was noted that those members of staff possessed Welsh language skills and were local to the area.

RESOLVED

To accept the report, noting the observations received during the discussion.

8. WELSH LANGUAGE ANNUAL REPORT

The report was presented by the Cabinet Member for Corporate and Legal Services and the Welsh Language, and the Senior Language and Scrutiny Adviser. Attention was drawn to the following main points:

Pride was expressed that there was an increase in the number of Council staff with Welsh language skills and there was also an increase in the numbers of individuals attending training to develop their language skills.

Members were reminded that the Cabinet and the Council's vision as a whole was to increase opportunities for Gwynedd residents to see and use the Welsh language in all aspects. A new section of the Annual Report was highlighted which shared examples of how each Department was doing this effectively.

It was confirmed that all Departments within the Council fully comply with Welsh language standards and contribute to the language strategy.

It was highlighted that the Welsh Language Team had been working with the Welsh Language Commissioner, ARFOR, Rhwydwaith, the Gwynedd and Anglesey Public Services Board and others in order to jointly-learn and provide a platform for the good work that was happening through the Welsh language in Gwynedd.

Reference was made to several exciting projects underway over the next year such as the Language Education Policy, the Welsh Language Programme Board and the Growth Charter: Welsh in the Workplace.

Attention was drawn to a correction in the report (Page 17 of the Annual Report) regarding data on the number of staff members reaching the Language Designations of their post and an overview of staff language levels. It was stressed that the figures included within the report were correct, but it was acknowledged that the percentages were not. The following information was confirmed for 2025/26:

- Staff achieving their Job Language Designations – 3269 (91.6%)

- Staff who do not meet the Language Designations of their post – 299 (8.4%)
- Staff with Welsh language skills (of any kind) – 3271 (99.3%)
- Staff with no Welsh language skills – 22 (0.7%)

During the discussion, the following observations were made:-

In response to an enquiry, the Senior Language and Scrutiny Adviser confirmed that it will be possible to add data for a period of 4 years within the report on issues such as language use and the number of staff reaching the Language Designation of their posts, to highlight any patterns or trends.

In response to an enquiry, the Senior Language and Scrutiny Adviser emphasised that the fact that 8.4% of Council staff achieved their post's Language Designation had no impact on front-line services. It was noted that the majority of staff members who do not meet the Language Designation were care workers or support staff in schools. The Welsh Language Learning and Development Officer added that individuals receive linguistic support soon after their appointment. It was highlighted that several individuals who do not meet the Language Designation already have Welsh language skills and are very close to reaching the expected standard, and it was confirmed that the encouragement and support was available for them to do so within their job. It was confirmed that increasing staff confidence in using the Welsh language was usually the factor that made the biggest difference.

In response to an enquiry, the Senior Language and Scrutiny Adviser explained that there was ongoing monitoring of complaints the Council receives on Welsh language issues, to see if any specific themes arise. It was stressed that no theme has emerged in the past year.

In response to an enquiry, an update was received from the Language Adviser on the focus of the Youth Forum over the next year. It was detailed that it was hoped to establish several sub-groups with a focus on business and community issues during the year. Members were reminded that the Youth Sub-Group was already operational.

Gratitude was expressed for the report.

RESOLVED

To accept the report, noting the observations received during the discussion.

9. RESULTS OF A PILOT STUDY ON MEASURING THE USE OF WELSH IN PUBLIC PLACES PROVIDING SERVICES ON BEHALF OF CYNGOR GWYNEDD

The Senior Language and Scrutiny Adviser presented the report. Attention was drawn to the following main points:

It was explained that the study introduced an innovative approach to measuring and observing the use of the Welsh language in indoor public spaces, in settings that provide Cyngor Gwynedd and Byw'n Iach services to residents.

Dr Rhian Hughes and Dr Cynog Prys from Bangor University were thanked for their help in carrying out the survey. It was noted that the street survey methodology used in the Basque Country had been adapted to collect data in a variety of service settings such as Siop Gwynedd receptions, libraries, leisure centres and call centres across three different locations in the County.

It was reported that the aim of the work was to establish a robust, independent and objective baseline for monitoring language use over time while also responding to the current lack of reliable quantitative data in this field.

It was highlighted that the results of the survey demonstrated:

- That the Welsh language remained a strong community language in many areas.
- That the use of the language decreased with increasing age:
 - 90.3% of the 2-15 age group
 - 69.8% of the 16-24 age group
 - 68.9% of the 25-64 age group
 - 58.3% of the group aged 65 and over
- That the context of situations, whether formal or informal, had a significant influence on language choice. It was elaborated that a lower use of the Welsh language can be seen in formal situations, which suggests the presence of diglossia within our communities. It was explained that diglossia occurs when two types of language exist side by side in society, with one being used in official, educational, or formal contexts (such as official documents), and the other being used in more informal contexts (such as in a conversation between friends or at home).

The members were updated that it was hoped that the survey will be carried out again, to receive consistent data which can be used to target locations for interventions where the need arises.

During the discussion, the following observations were made:-

In response to concern that the survey results do not reflect the true use of Welsh within communities, the Senior Language and Scrutiny Adviser emphasised that the survey was a snapshot of language use. It was emphasised that all the facts were correct and that only three locations had been selected for the pilot, as they were areas where the Council's office and services are located.

In response to a query, it was theorised that the percentage of Welsh use within age groups decreases as people get older due to the effects of influx and outflux from the area. It was considered that the fact that very high percentages are found in the younger ages reflects the successes of the Education Department in providing effective Welsh-medium services. The advent of technology was considered to present a new challenge as it was necessary to ensure that all software allowed individuals to receive services in Welsh. It was emphasised that this challenge would be addressed by the Language Unit, when Cyngor Gwynedd's new website is operational in the next few months, and will receive ongoing consideration in the future.

In response to an enquiry, the Senior Language and Scrutiny Adviser acknowledged that the Welsh Government's target of one million Welsh speakers by 2050 was very challenging, whilst also noting that it was inspiring to be ambitious. It was emphasised that it was everyone's responsibility; be they businesses, organisations and individuals, to work towards the target and to make a strong effort to fulfil this.

The members expressed their thanks for the report.

RESOLVED

- 1. To accept the report, noting the observations received during the discussion.**
- 2. To support arrangements to carry out future research.**

The meeting commenced at 10.00am and concluded at 11.10am.

CHAIR

CYFARFOD	Pwyllgor Iaith
DYDDIAD	5 Hydref 2026
TEITL	Adroddiad Adran Amgylchedd ar weithrediad y Polisi Iaith a chyfraniad tuag at wireddu Strategaeth Iaith Gymraeg 2023 - 2033
AWDUR	Dafydd Wyn Williams, Pennaeth Adran Amgylchedd

1. CEFNDIR

- 1.1. Bwriad yr adroddiad hwn ydi cyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor am gyfraniad yr Adran Amgylchedd ar weithrediad Polisi Iaith y Cyngor a gweithgareddau hybu'r Gymraeg.
- 1.2. Mae'r Adran Amgylchedd yn cynnwys amrediad o wasanaethau rheng-flaen ar draws meysydd sy'n cynnwys Gwastraff ac Ailgylchu, Trafnidiaeth, Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd.
- 1.3. Mae natur gwasanaethau'r Adran yn golygu fod staff yn dod i gyswllt rheolaidd gydag aelodau'r cyhoedd, cynghorwyr, staff eraill y Cyngor, awdurdodau eraill a phartneriaid allanol.
- 1.4. Fel Adran, rydym yn sicrhau fod ein gwasanaethau yn cael eu darparu yn newis iaith y cwsmer, ac mae swyddogion yr Adran yn gwneud pob ymdrech i hyrwyddo defnydd yr iaith Gymraeg mewn amryw weithgareddau ac yn rhinwedd eu gwaith.

2. YMATEB I GWESTIYNAU'R PWYLLGOR

1. Pa bolisiau a chynlluniau sydd mewn lle o fewn eich adran er mwyn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith? Nodwch y maes blaenoriaeth (blynyddoedd cynnar, dysgu, gwaith a gwasanaeth, y gymuned neu ymchwil a thechnoleg)

Polisiau a chynlluniau strategol perthnasol / Prosiectau yng nghynllun y Cyngor

Cynllun Datblygu Lleol

Mae'r Adran Amgylchedd yn arwain ar brosiect Cynllun y Cyngor o baratoi Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) newydd, sy'n flaenoriaeth dan thema Gwynedd Werdd yng Nghynllun y Cyngor 2023 – 2028.

Mae Tîm Polisi Cynllunio o fewn yr Adran yn arwain ar y gwaith o baratoi'r CDLI newydd, gydag ystyriaeth o'r Gymraeg yn ganolog i'r gwaith gan gynnwys paratoi Asesiad o Effeithiau Tebygol Cynllun Datblygu Lleol Gwynedd ar yr Iaith Gymraeg. Mae'r gwaith yma yn cael ei baratoi gan arbenigwr yn y maes cynllunio a'r iaith Gymraeg.

Yn y cyfamser, mae'r Tîm Polisi Cynllunio yn parhau i fonitro'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd (2011-26) sydd yn cynnwys paratoi adroddiad monitro blynyddol. Mae ystyriaeth o'r iaith Gymraeg wedi bod yn ganolog i'r broses o baratoi'r Cynllun presennol, sydd yn cynnwys Polisi Cynllunio PS1 sy'n ymwneud yn benodol â'r iaith Gymraeg a diwylliant Cymreig.

Fel rhan o'r Cynllun presennol, mae Canllaw Cynllunio Atodol (Cynnal a chreu cymunedau nodedig a chynaliadwy), yn cynnwys arweiniad manwl ar sut i roi ystyriaeth i'r iaith Gymraeg wrth ddelio gyda cheisiadau am ddatblygiadau newydd. Yn unol â'r canllaw, pan mae asesiad neu ddatganiad iaith Gymraeg yn cael ei gyflwyno gyda chais cynllunio, maent yn cael eu gwirio gan Uned Iaith y Cyngor.

Prosiectau a chynlluniau eraill

Cynllunio & Polisi Cynllunio

Wrth ymdrin ag unrhyw gais cynllunio, mae penderfyniadau yn cael eu gwneud yn unol â'r Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd, sy'n cynnwys polisi penodol o ran yr iaith Gymraeg a Chanllaw Cynllunio Atodol sy'n rhoi arweiniad manwl ar sut i weithredu'r polisi.

Trwy weithredu yn y modd yma, mae'r Gwasanaeth Cynllunio yn parhau i gyfrannu tuag at hyrwyddo'r iaith yn yr ardal gan sicrhau fod ceisiadau'n rhoi ystyriaeth i'r Gymraeg.

Yn ystod cyfnod Ebrill 2025 i Fawrth 2026, derbyniwyd 3 Asesiad Ieithyddol ac 11 Datganiad Ieithyddol gyda cheisiadau a benderfynwyd a oedd yn cyfarch y trothwyon o fewn Polisi Cynllunio PS1. Yn ogystal, yn unol ag Atodiad 5 o'r Canllaw Cynllunio Atodol, rhoddwyd ystyriaeth i'r Gymraeg ar gyfer ceisiadau sy'n is na throthwy'r rhai y mae angen Datganiad neu Asesiad ffurfiol arnynt.

Cafodd 3 cais cynllunio eu gwrthod yn rhannol oherwydd materion ieithyddol, a chafodd 8 cais ganiatâd gydag amod cynllunio ar gyfer mesurau lliniaru ieithyddol. Roedd y rhain yn cynnwys y dylai unrhyw enw newydd ddeillio o gysylltiadau hanesyddol, daearyddol neu leol i'r ardal lle'n bosib, neu fod rhaid i unrhyw arwyddion sy'n hysbysebu ac yn hyrwyddo'r datblygiad o fewn ac oddi allan y safle fod yn Gymraeg neu'n ddwyieithog gyda blaenoriaeth i'r Gymraeg.

Mae hyn yn plethu gyda phrosiect Gwarchod Enwau Lleoedd y mae sawl Gwasanaeth o'r Adran Amgylchedd yn cyfrannu ato, gan gynnwys y Gwasanaethau Cynllunio a Rheolaeth Adeiladu.

Mae'r Gwasanaeth Cynllunio hefyd wedi bod yn cydweithio gydag Uned Iaith y Cyngor ar waith Y Gymraeg mewn Busnes. Mae nodyn sy'n codi ymwybyddiaeth ac sydd hefyd yn cynnig cyngor yn mynd allan ar ymatebion cyngor ymlaen llaw ac mae nodyn gwybodaeth hefyd ar gael i swyddogion ddefnyddio ar ddyfarniadau cynllunio. Gosodwyd amod cynllunio ar gyfer unrhyw ddatblygiadau tai newydd i sicrhau enw Cymraeg i'r tŷ a neu'r stad.

Yn ystod 2025/26, gosodwyd amod ar 21 o ganiatadau cynllunio sydd yn sicrhau enw Cymraeg ar fusnesau newydd a bron i 200 o dai newydd.

Rheolaeth Adeiladu

Mae gan y Gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu gyfrifoldeb am reoli enwi strydoedd ac enwi a rhifo eiddo, gyda dyletswydd statudol i sicrhau fod unrhyw enw newydd neu ddiwygiad i enwau strydoedd ac eiddo yn cael eu dyrannu'n rhesymegol ac mewn modd cyson.

Er nad oes pwerau gorfodi i wrthod cais oni bai fod yna ddyblygu neu nad ydi enw yn briodol, mae'r Gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu yn parhau i fod yn ragweithiol wrth amlygu arwyddocâd hanesyddol a diwylliannol enwau Cymraeg ar eiddo.

Mae'r ystadegau blynyddol diweddaraf yn dangos y daeth 90 o geisiadau i law er mwyn newid neu gofrestru enwau eiddo, gyda 82% o'r enwau a gofrestrwyd yn enwau Cymraeg, gydag eraill i newid o un enw Saesneg i un arall. Nodir lle gwnaeth ymgeiswyr gais i newid o enw Cymraeg i Saesneg, bod hynny'n bennaf yn ymwneud ag enw(au) busnes. Ymhellach, mae'n braf iawn adrodd fod 12 perchennog eiddo wedi newid enw eu heiddo o'r Saesneg yn ôl i'r Gymraeg yn dilyn trafodaethau gyda'r Gwasanaeth Rheolaeth Adeiladu, gyda nifer yn gwerthfawrogi'r enw hanesyddol gwreiddiol (eraill yn newid o un enw Cymraeg i un arall neu'n gosod enw ar eiddo am y tro cyntaf a hynny yn y Gymraeg).

Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn

Mae Cynllun Rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn yn ddogfen statudol y mae'n ofynnol i'r Cyngor ei baratoi a'i adolygu o dan Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000. Mae'r Cynllun presennol yn adnabod y Gymraeg a'r diwylliant lleol fel un o rinweddau arbennig yr ardal ac yn cynnwys polisiâu a gweithredoedd i gefnogi a hyrwyddo'r iaith. Mae gwaith yn digwydd ar hyn o bryd i adolygu'r Cynllun.

Mae swyddogion Tîm Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol yn cynnal digwyddiadau drwy'r Gymraeg a/neu dwyieithog. Mae'r rhain yn cynnwys hyfforddiant sgiliau gwledig, teithiau cerdded (yn cynnwys rhai penodol ar gyfer siaradwyr Cymraeg newydd) a sgysiau. Maent hefyd yn mynychu digwyddiadau fel Sioe Nefyn i godi ymwybyddiaeth am y dynodiad a'r gwaith. Mae newyddlen ddwyieithog a gynhyrchir gan y Tîm bob blwyddyn, sef Llygad Llŷn, yn amlygu'r amrywiaeth o weithgareddau a gynhelir. Mae copiâu caled yn cael eu dosbarthu yn yr ardal a fersiwn electronig ar gael ar wefan Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llŷn [yma](#).

Bioamrywiaeth a Natur

Mae llawer o waith swyddogion y meysydd Bioamrywiaeth a Natur yn golygu gweithio'n agos gyda'r cyhoedd, ac mae hwyluso mynediad at ein hamgylchedd naturiol yn rhan annatod o'u gwaith.

Mae swyddogion bioamrywiaeth yn cynnal gwaith rheolaidd i annog diddordeb a hyrwyddo natur, gan fynychu digwyddiadau fel Sioe Nefyn a Sioe Meirionnydd. Mae digwyddiadau o'r fath yn cynnig cyfle i gynnal gweithgareddau am natur, ac ymgysylltu gyda'r cyhoedd am waith Partneriaeth Natur Gwynedd, oll yn Gymraeg neu'n ddwyieithog.

Mae cyfres o dudalennau gwybodaeth am waith swyddogion y timau yma a Phartneriaeth Natur Gwynedd ar gael ar [wefan y Cyngor](#), ac mae defnydd rheolaidd o gyfrifon cyfryngau cymdeithasol yn rhoi lle amlwg i hyrwyddo termau ac enwau Cymraeg rhywogaethau ac ati.

Ardal Cadwraeth Arbennig Pen Llŷn a'r Sarnau

Mae fîm Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) Pen Llŷn a'r Sarnau yn parhau i arwain ar becyn addysg ddwyieithog *Tir a Môr* ar gyfer ysgolion cynradd. Ers i ni adrodd am hyn yn flaenorol, mae copïau caled o'r pecyn wedi'u dosbarthu i bob ysgol gynradd yng Ngwynedd ac Ynys Môn, gan sicrhau bod adnoddau safonol ar gael i athrawon eu defnyddio gyda'u dosbarthiadau. Mae fersiwn ddigidol ar gael yn rhad ac am ddim ar wefan www.tiramor.cymru, gan ehangu mynediad i athrawon, disgyblion a theuluoedd. Mae rhagor o fanylion am y gwaith hwn i'w gweld yn adran 6.

Mae'r fîm ACA yn cynhyrchu cylchgrawn dwyieithog *O Dan y Don*, sy'n canolbwyntio ar faterion morol ac sy'n cael ei greu drwy waith Ardal Gadwraeth Arbennig Pen Llŷn a'r Sarnau. Mae'r cyhoeddiad rhad ac am ddim hwn yn codi ymwybyddiaeth o amgylchedd morol unigryw Gwynedd, gan hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg ochr yn ochr â'r Saesneg. Mae'r cylchgrawn hefyd yn cynnwys cynnwys sy'n archwilio'r cysylltiad rhwng y môr, yr iaith Gymraeg a threftadaeth ddiwylliannol yr ardal, gan helpu darllenwyr i gysylltu â'r amgylchedd naturiol a hanesyddol lleol.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae'r fîm hefyd wedi cychwyn prosiect newydd, *Lleisiau'r Môr*, sy'n ymchwilio i'r berthynas rhwng iaith, diwylliant, treftadaeth ac amgylchedd morol. Mae'r prosiect yn archwilio sut mae cymunedau arfordirol yn defnyddio ac yn trosglwyddo gwybodaeth am y môr drwy iaith a thraddodiadau lleol, a sut y gall hyn gyfrannu at waith cadwraeth gyfoes.

Ynghyd â'r prif brosiectau, mae'r timau natur, tirwedd a bioamrywiaeth o fewn yr Adran yn cynnal amrywiaeth eang o weithgareddau ymgysylltu gan gynnwys sgysiau, digwyddiadau a stondinau mewn sioeau lleol. Mae'r swyddogion yn hyrwyddo'r Gymraeg yn weithredol drwy deithiau tywys yn y Gymraeg, lle mae cyfranogwyr yn archwilio enwau lleoedd lleol ac enwau rhywogaethau, gan ddyfnhau eu dealltwriaeth o'r iaith a'r tirwedd. Mae swyddogion hefyd wedi gweithio gyda siaradwyr Cymraeg newydd, gan gynnig sgysiau a theithiau cerdded i'w helpu i ymarfer eu Cymraeg ac ehangu eu geirfa mewn amgylchedd anffurfiol a chefnogol.

Diogelwch y Ffyrdd

Mae swyddogion Diogelwch y Ffyrdd yn gweithio'n agos gydag ysgolion a cholegau, ac yn ymweld â nifer o leoliadau yn y sir yn addysgu a hyrwyddo diogelwch wrth gerdded a seiclo. Mae'r ymweliadau yn cael eu cynnal wyneb yn wyneb ac yn digwydd trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r fîm hefyd yn hyrwyddo eu gwaith trwy wefannau a chyfryngau cymdeithasol yn ddwyieithog.

Mae'r isod yn crynhoi prif weithgareddau'r fîm yn ystod 2025/26 (Ebrill 2025 – Mawrth 2026):

- 48 o ysgolion wedi derbyn hyfforddiant seiclo - i 460 o blant.

- 4,281 wedi derbyn hyfforddiant cyffredinol mewn ysgolion cynradd – amser stori, sesiynau cwis ac ati.
- Hyfforddiant Kerbcraft wedi ei gyflwyno i 424 o blant.
- Hyfforddiant Pass Plus (oedolion) wedi ei gyflwyno i 40 unigolyn.
- Hyrwyddo Wythnos Cerdded i'r Ysgol (mis Mai) + Mis Cerdded i'r Ysgol (Hydref) i holl ysgol cynradd Gwynedd.
- Cynnal digwyddiadau megis cwis i glybiau pobl ifanc a sesiynau'r Urdd amrywiol, gweithgareddau Prifysgol Bangor (Ffair y Glas ayb)
- Ymweld â Chylchoedd Meithrin – hyrwyddo gafael llaw, materion seti ceir a gwisgo gwregys diogelwch.
- Cynnal Sesiynau Criw Craidd i ddisgyblion blwyddyn 7 mewn sawl ysgol uwchradd.
- Cydweithio gyda Llyfrgelloedd Gwynedd i lansio Sach Stori Carys Ofalus + Bocs Addysgol Diogelwch y Ffyrdd .
- Ymgyrchoedd "Paid Yfed a Gyrru" – ymweliadau ymgysylltu a rhannu gwybodaeth mewn archfarchnadoedd ar draws y sir.
- Lansio Llyfr newydd Teithio Llesol Carys Ofalus yn cynnwys sesiynau hyfforddi sgwtera.
- Cynnal cystadlaethau tymhorol Diogelwch y Ffyrdd.
- Mynychu amrywiaeth o ddigwyddiadau codi ymwybyddiaeth mewn llyfrgelloedd ac ymweliadau diwrnodau hwyl mewn canolfannau hamdden ayb.

Gwastraff ac Ailgylchu

Mae'r Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu yn gweithredu o fewn fframwaith Polisi Iaith y Cyngor ac yn sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu'n ddwyieithog. Mae hyn yn cynnwys pob cyfathrebiad â thrigolion, megis llythyrau, taflenni gwybodaeth a ddosberthir i gartrefi'r sir, ymatebion i ymholiadau, arwyddion ar gerbydau a safleoedd, yn cynnwys gwefan a negeseuon cyfryngau cymdeithasol.

Mae'r gwasanaeth hefyd yn cyfrannu at amcanion strategol y Cyngor drwy:

- Sicrhau bod swyddi newydd yn cynnwys gofynion iaith priodol.
- Cefnogi staff i ddatblygu eu sgiliau Cymraeg drwy hyfforddiant a chefnogaeth gorfforaethol.
- Defnyddio'r Gymraeg fel iaith waith mewn cyfarfodydd fîm ac mewn cyfathrebu mewnol lle bo'n bosibl.
- Sicrhau bod trigolion yn gallu derbyn gwasanaethau a chynnal trafodaethau â swyddogion drwy gyfrwng y Gymraeg.
- Cynnal gwasanaethau lleol sy'n adlewyrchu a chefnogi cymunedau Cymraeg eu hiaith ar draws Gwynedd.

Gwarchod y Cyhoedd

Mae 2 Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd (Safonau Masnach a Thrwyddedu; lechyd yr Amgylchedd) yn darparu deunyddiau ymgyrchoedd dwyieithog, ac mae ffurflenni cais i gyd yn cael eu cynnig drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae swyddogion hefyd yn mynychu digwyddiadau amrywiol ac yn ymgysylltu gyda busnesau a pherchnogion.

Mae polisiâu megis y Datganiad o Bolisi Trwyddedu 2024 yn cydnabod yr angen i fusnesau ystyried yr iaith Gymraeg a ffactorau sy'n berthnasol i ddiwylliant ardal wrth ymgeisio am drwydded alcohol, ac wrth redeg busnes.

2. Beth arall sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn codi statws y Gymraeg a sicrhau cyfleoedd i bobl i ddefnyddio'r Gymraeg?

Byddwn yn parhau ar y gwaith o baratoi Cynllun Datblygu Lleol newydd, lle bydd ystyriaeth lawn yn cael ei roi i'r Gymraeg yn y camau penodol sydd ynghlwm gyda'r gwaith ac mae hyn wedi ei amlinellu o fewn y Cytundeb Cyflawni ar gyfer y Cynllun. Dangosir sut mae ystyriaeth yn cael ei roi i'r iaith Gymraeg ar gamau penodol o'r broses yn cychwyn efo'r Ddogfen Hoff Strategaeth.

Bydd Gwasanaethau Gwastraff ac Ailgylchu yn parhau i sicrhau bod unrhyw ddatblygiadau gwasanaeth newydd, megis casgliadau plastigion meddal, a datblygiad parhaus systemau cyfrifiadurol a ddefnyddir (ee Bartec) yn ystyried y Gymraeg o'r cychwyn cyntaf, gan alluogi trigolion, staff a busnesau i ddefnyddio'r gwasanaeth yn llawn drwy gyfrwng y Gymraeg.

Bydd yr Adran yn parhau i gydweithio gyda Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg y Cyngor er mwyn adnabod hyfforddiant addas i staff i ddatblygu sgiliau a magu hyder. Byddwn yn parhau i amlygu'r cyfleoedd hyfforddiant a chysiau gloewi iaith a datblygu hyder yn y Gymraeg ymhlith staff yr Adran. Mae gwybodaeth am y cyfleoedd yma yn cael eu rhannu ym mwletinau'r Adran a thrwy negeseuon rheolaidd am gyrsiau neu hyfforddiant o'r newydd.

3. Ydy datblygiad technoleg wedi amharu ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg? Os yn berthnasol rhwch enghraifft. Sut ydych chi'n sicrhau nad yw datblygiad technoleg yn effeithio ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg?

Ar adegau gall technoleg newydd gyflwyno heriau os nad yw systemau neu feddalwedd yn cynnig yr un swyddogaethau yn Gymraeg ag yn Saesneg. Gall hyn olygu oedi a/neu gost ychwanegol cyn gweithredu rhai elfennau neu'r angen am addasiadau ychwanegol.

Yn gyffredinol, mae unrhyw systemau allanol a ddefnyddir ar gael trwy gyfrwng Saesneg yn unig fel rheol. Fodd bynnag, mae'r Adran yn gweithio gyda thimau corfforaethol y Cyngor i sicrhau bod ystyriaeth briodol yn cael ei rhoi i'r Gymraeg wrth ddatblygu systemau (ee system Bartec yn y maes Gwastraff ac Ailgylchu). Gyda chymorth Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth y Cyngor, rydym yn parhau i sicrhau fod unrhyw systemau sy'n wynebu'r cyhoedd ar gael yn Gymraeg a Saesneg.

Rydym yn sicrhau fod unrhyw ohebiaeth gychwynnol yn mynd yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf, er mwyn annog a hybu defnydd yr iaith lle bynnag mae hynny'n bosib.

4. Sut ydych chi'n cadw cofnod o'r bobl sy'n defnyddio eich gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg? Allwch chi rannu data perthnasol?

Rydym bob amser yn sicrhau fod unrhyw ohebiaeth gychwynnol yn cael ei ddarparu yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf, gan geisio annog a hybu defnydd yr iaith.

Mae manylion am ddewis iaith aelodau'r cyhoedd a rhanddeiliaid yn cael eu nodi trwy ein systemau gan sicrhau fod unrhyw ohebiaeth yn cael ei ddarparu yn yr iaith mae'r derbynnydd yn ei ffafrio. Byddai modd defnyddio gwybodaeth gorfforaethol i adnabod:

- Nifer yr ymholiadau neu'r cwynion a dderbynnir yn Gymraeg.
- Defnydd o dudalennau gwe Cymraeg y gwasanaeth.
- Cofnodion o ohebiaeth a dderbynnir ac a anfonir yn Gymraeg.

5. Beth yw sgiliau iaith eich staff?

Mae'r ffigyrau diweddaraf (Awst 2026) yn dangos cynnydd cadarnhaol o'i gymharu gyda'r flwyddyn flaenorol o ran y nifer o staff yr Adran sydd wedi derbyn asesiad iaith, boed yn hunanasesiad neu asesiad rheolwr llinell.

Nifer wedi derbyn asesiad (hunanasesiad neu asesiad rheolwr llinell) – **95.8% (389)**

Nifer wedi cwblhau hunanasesiad – **86.5% (351)**

Nifer sy'n cyrraedd dynodiadau iaith y swydd – **89% (346)**

Er hyn, dylid nodi nad ydi'r ffaith fod aelod o staff yn cwrdd y gofynion iaith yn golygu nad ydynt yn gallu cynnig gwasanaeth Cymraeg, ac mae'r Adran yn hyrwyddo unrhyw gyfleoedd i staff fynychu hyfforddiant i ddatblygu sgiliau neu loywi iaith.

Mae ymdrechion rheolaidd i dynnu sylw staff at gyfleoedd gwella a datblygu sgiliau Cymraeg, a gyda chymorth Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith y Cyngor i gynnal gwersi iaith ar gyfer grŵp o staff y maes Gwastraff.

6. Rhowch enghreifftiau o unrhyw rwystrau, cwynion a chanmoliaeth sy'n gysylltiedig gyda darparu a hyrwyddo gwasanaethau cyfrwng Cymraeg.

Mae tîm Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) Pen Llŷn a'r Sarnau yn parhau i arwain ar becyn addysg ddwyieithog *Tir a Môr* ar gyfer ysgolion cynradd. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae cynnwys newydd wedi'i ychwanegu at y pecyn, ac mae'r adnoddau hefyd yn cael eu hyrwyddo drwy blatfform Hwb Llywodraeth Cymru. Yn ogystal, rydym yn gweithio gyda phartneriaid drwy fentrau megis Y Môr a Ni a Gynghrair Llythrennedd y Môr Cymru i hyrwyddo'r pecyn ledled Cymru. Bu diddordeb hefyd o du hwnt i'r ffin yng nghynnwys a dull gweithredu'r prosiect, gan amlygu ei botensial fel model ar gyfer gwaith tebyg mewn ardaloedd eraill.

O ran rhwystrau cyffredinol, nodwyd eisoes yr heriau y gellir eu profi o ran systemau cyfrifiadurol allanol. Er bod elfennau o'r elfen swyddfa gefn yn Saesneg, mae cydweithio cadarnhaol gyda Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth y Cyngor yn sicrhau fod systemau mewnol ar gael yn y Gymraeg, ac mae unrhyw elfennau sy'n wynebu'r cyhoedd yn gwbl ddwyieithog.

Adroddiad yr Adran Amgylchedd i Bwyllgor Iaith yn 2025:

[Adroddiad Adran Amgylchedd ar weithrediad y Polisi Iaith a chyfraniad tuag at wireddu Strategaeth Ia.pdf](#)

Adroddiad adran Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC ar weithrediad y Polisi Iaith a chyfraniad tuag at wireddu Strategaeth Iaith Gymraeg 2023 - 2033

Dyddiad	5 Hydref, 2026
Adran	Prifffyrdd, Peirianeg ac YGC
Awdur	Steffan Jones

1. Pa bolisiau a chynlluniau sydd mewn lle o fewn eich adran er mwyn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith? Nodwch y maes blaenoriaeth (blynnyddoedd cynnar, dysgu, gwaith a gwasanaeth, y gymuned neu ymchwil a thechnoleg)

Polisiau a chynlluniau strategol perthnasol

Strategaeth Iaith y Cyngor 2023 – 2033

Prosiectau yng nghynllun y Cyngor

Gweithredu ar Risgiau Llifogydd:

Gweithredu ar risgiau llifogydd

Mae risgiau o lifogydd ac erydiad arfordirol yn cynyddu gydag effaith newid hinsawdd sy'n golygu fod lefelau môr yn codi a stormydd mwy dwys yn digwydd yn fwy aml. Mae gan Wynedd yr arfordir mwyaf yng Nghymru ac oherwydd natur ein tirwedd mae canran uchel o'n cymunedau, a'r isadeiledd sy'n eu gwasanaethu, ar yr arfordir. Byddwn yn cydweithio gydag asiantaethau eraill, er mwyn blaenoriaethu ein harfordir ar sail risg, ac yn llunio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r risgiau lle bo hynny'n bosibl. Mae hefyd risg o lifogydd mewndirol pan fo dŵr yn cronni ac afonydd yn gorlifo. Byddwn yn llunio cynlluniau dalgylch er mwyn helpu i osgoi/ ymateb i fygythiadau presennol a chynyddol i'r dyfodol. Mae'r Adran yn cynnal cyswllt parhaus â'r cymunedau hynny sy'n cael eu heffeithio gan lifogydd ac erydiad arfordirol, gan sicrhau bod cyfathrebu, ymgynghori ac ymgysylltu yn digwydd yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn cael ei defnyddio yn gyntaf yn unol â pholisi iaith y Cyngor.

Teithio Llesol (Cyfraniad YGC at Gynllun y Cyngor)

Er mai Adran Amgylchedd sy'n gyfrifol am y rhaglen Teithio Llesol, mae YGC yn gweithredu'r cynlluniau ar eu rhan. Mae hyn yn cynnwys cyflawni cynlluniau Teithio Llesol a Llwybrau Diogel mewn Cymunedau ym Mangor (Penrhos/Penchwintan), Ysgol Foel Gron, Mynytho ynghyd â chynlluniau a ariannwyd drwy'r gronfa gyfalaf craidd Teithio Llesol gwerth £500,000. Mae YGC hefyd wedi cyflawni'r gwelliannau i Lôn Las Ogwen gan gynnwys Pont Sarnau newydd yn Nyffryn Ogwen.

Prosiectau a chynlluniau eraill

Ail-osod Arwyddion Uniaith Gymraeg-

Eleni, mae'r adran wedi adnewyddu nifer o arwyddion ffyrdd a strydoedd yn ardal Dwyfor er mwyn adlewyrchu'r enwau uniaith Gymraeg swyddogol. O ganlyniad, mae pob arwydd sy'n cyfeirio traffig at Borthor (Whistling Sands gynt) bellach yn dangos yr enw Porthor yn unig, ac mae arwyddion sy'n cyfeirio at Borth Neigwl (Hell's Mouth gynt) bellach yn dangos yr enw Porth Neigwl yn unig. Yn gyfan gwbl, adnewyddwyd 17 o arwyddion fel rhan o'r gwaith hwn. Yn ystod y flwyddyn flaenorol, cwblhawyd gwaith tebyg i newid arwyddion statau a strydoedd yn Nhrefor, ynghyd ag arwyddion mewn sawl lleoliad yn Efailnewydd, Mynytho ac Abersoch.

Gweler Atodiad 1 am luniau o'r arwyddion uniaith Gymraeg.

Gwaith Grant (Gosod Stribedi Llechi)

Y llynedd, fe wnaethom gyflwyno prosiect o osod stribedi llechi ar lwybrau cerdded ym Mhorthmadog, Tywyn a Phenygroes, sy'n adrodd hanes, treftadaeth a diwylliant yr ardaloedd hyn. Rydym yn falch o nodi ein bod bellach yn ehangu'r fenter drwy gyflwyno stribedi llechi yn Llys Dafydd, Bethesda. Mae aelodau'r gymuned leol wedi dewis deg gair ac ymadrodd sy'n adlewyrchu cymeriad a hunaniaeth yr ardal a bydd gwaith mesur ac asesu cychwynnol yn cael ei gynnal dros yr wythnosau nesaf cyn symud ymlaen i'r cam gweithredu.

YGC

Cynllun Busnes YGC

Cynhaliwyd Cynhadledd staff YGC ar y 18fed o Fehefin yn y Galeri yng Nghaernarfon i ddiweddarau staff am gynnydd cyflawni amcanion y Cynllun Busnes.

Mae trydedd rhan y Cynllun Busnes yn cynnwys Cyfraniad Lleol a Chenedlaethol - Y Gymraeg a Chymreictod - "Ers ni gael ein sefydlu yn 1996, rydym yn darparu gwasanaethau yn ddwyieithog ac yn sicrhau cydymffurfiaeth â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Byddwn yn parhau i ddarparu ein gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg, gan gynnwys cynnal a hyrwyddo'r defnydd o'r iaith mewn meysydd technegol. Ein Nod - Gwella Sgiliau Iaith: Anelwn at ddatblygu sgiliau iaith ein gweithlu trwy ddarparu addysg a hyfforddiant Cymraeg, gan gynnwys cyrsiau ac ymgyrchoedd addysg iaith i staff. Trwy hyn, byddwn yn datblygu ac yn gwella amgylchedd y gweithle i staff sy'n siarad Cymraeg, gan wella'r ymdeimlad o berthyn a chynhwysiant pob aelod o staff".

Fideos Recriwtio YGC

Drwy ddefnyddio adnoddau mewnol, mae YGC yn creu fideos recriwtio dwyieithog gan ganolbwyntio ar gynnal gweithle Cymraeg a chyfleon i ddatblygu yn academiaidd a proffesiynol tra dal i fyw'n lleol.

Digwyddiadau

Cynhaliwyd Stodin ar faes Sioe Meirionydd a Sioe Sir Fôn gan ganolbwyntio ar ddatblygu gyfra gyda YGC, a bod YGC yn cynnig gwasanaethau dwyieithog i'n holl gleientiaid. Cynhaliwyd y Stodin yn Sioe Môn mewn partneriaeth gyda Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru. Drwy raeadru negeseuon dyddiol ar gyfryngau Traffig Cymru, yn

ogystal a YGC a Chyngor Gwynedd, roedd posib cyrraedd cynulleidfia eang o bobl ar draws Gogledd a Chanolbarth Cymru.

Yn ogystal, bu i YGC gefnogi digwyddiad dathlu daucanmlwyddiant Pont Grog y Borth. Bu i staff YGC gynnal gweithgareddau i blant a phobl ifanc ddysgu am beirianeg yng Nghanolfan Telford Porthaethwy ar dydd Sadwrn y 7fed o Awst.

2. Beth arall sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn codi statws y Gymraeg a sicrhau cyfleoedd i bobl i ddefnyddio'r Gymraeg?

(e.e. addysg, adnoddau, teuluoedd, hyrwyddo defnydd o wasanaeth drwy'r Gymraeg)

Hyrwyddo Swyddi, Gyrfaoedd a Gwasanaethau - Mae'r Adran yn cefnogi ffeiriau swyddi a digwyddiadau a rydym yn sicrhau ein bod yn mynychu'r digwyddiadau hyn i ymgysylltu gyda pobl Gwynedd a'r cyhoedd yn gyffredinol. Mae'r gwasanaeth yn cynnig swyddi arbenigol mewn sawl maes ac mae digwyddiadau o'r fath yn rhoi cyfle i sgwrs gyda pobl wyneb yn wyneb, gan drafod y buddion o weithio i'r Cyngor fel gweithle Cymraeg a'r math o wasanaethau mae'r Adran yn ei gynnig yn ddwyieithog i'r cwsmer.

Dyma enghreifftiau o'r math o ddigwyddiadau dan sylw: -

- Cefnogi ffeiriau Swyddi Gwaith Gwynedd ar draws y Sir – Abermaw, Bangor a Porthmadog,
- Mynychu digwyddiad gyrfaoedd yn M-Sparc, ac ymuno gyda Fforwm Niwclear Cymru fel partner.

Digwyddiadau Ysgolion

Ers eu sefydlu, mae'r Tîm Tacluso wedi bod yn rhagweithiol wrth drefnu digwyddiadau ar y cyd â'r Tîm Ailgylchu o fewn Adran yr Amgylchedd, er mwyn annog plant a phobl ifanc ledled y sir i gymryd diddordeb mewn amrywiaeth o faterion amgylcheddol. Mae'n gyfle hefyd i hybu gwaith yr adran yn ogystal â'r iaith Gymraeg. Yn ddiweddar, fe wnaethon gynnal cyfres o sesiynau addysgol a gweithgareddau ymarferol mewn ysgolion a digwyddiadau cymunedol. Byddwn yn cario ymlaen gyda'r math yma o waith i'r dyfodol ac yn manteisio ar bob cyfle i gyd-weithio.

Gwelir isod rai enghreifftiau o'r gwaith a gyflawnwyd, gyda lluniau o'r digwyddiadau wedi'u cynnwys yn Atodiad 1:

- Mae'r Tîm Tacluso wedi bod yn cydweithio â disgyblion Ysgol Penybryn a Heddlu Gogledd Cymru dros y misoedd diwethaf i fynd i'r afael â phroblemau amgylcheddol lleol. Yn ystod sesiynau gyda'r disgyblion, nodwyd mai ysbwriel a baw cŵn oedd eu prif bryderon. Dyluniodd y disgyblion arwyddion yn y dosbarth, ac ar 7 Gorffennaf bu'r Tîm Tacluso a'r plant yn eu gosod mewn mannau allweddol o amgylch Bethesda. Yn ogystal, cynhaliwyd sesiwn codi sbwriel yn yr ardal.
- Cynhaliwyd diwrnod tacluso yn yr ardd gymunedol yng Ngharmel ar y cyd ag aelodau lleol o'r gymuned a disgyblion yr ysgol leol
- Cydweithio â Heddlu Gogledd Cymru, Adra a Cadw Cymru'n Daclus ar brosiect i drawsnewid yr ardd gymunedol ym Morfa Cadfan, Tywyn
- Cefnogi disgyblion blwyddyn 11 oedd yn paratoi i symud ymlaen i'r chweched dosbarth i ymgymryd â phrosiect i wella'r ardd gymunedol fel rhan o'u cymhwyster

Dug Caeredin. Roedd y gwaith yn cynnwys adeiladu mannau tyfu llysiau gyda'r bwriad o ddefnyddio'r cynnyrch i baratoi bwyd yn y ganolfan ieuencid.

Gweler Atodiad 1 am luniau o'r digwyddiadau hyn.

3. Ydy datblygiad technoleg wedi amharu ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg neu wedi rhoi mwy o gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg? Os yn berthnasol rhwch enghraifft.

Sut ydych chi'n sicrhau nad yw datblygiad technoleg yn effeithio ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg?

Mae rhai o systemau rheoli asedau'r adran ar gael yn Saesneg yn unig, sy'n amharu ar allu staff i ddefnyddio'r Gymraeg ym mhob agwedd yn eu gwaith. Yr ydym yn adolygu ein systemau ar hyn o bryd gan adnabod cyfleoedd lle gallwn newid elfennau o'r system i'r Gymraeg.

Enghraifft o hyn yw system asedau goleuo stryd lle bydd linc penodol gyda system mewnol FFOS.

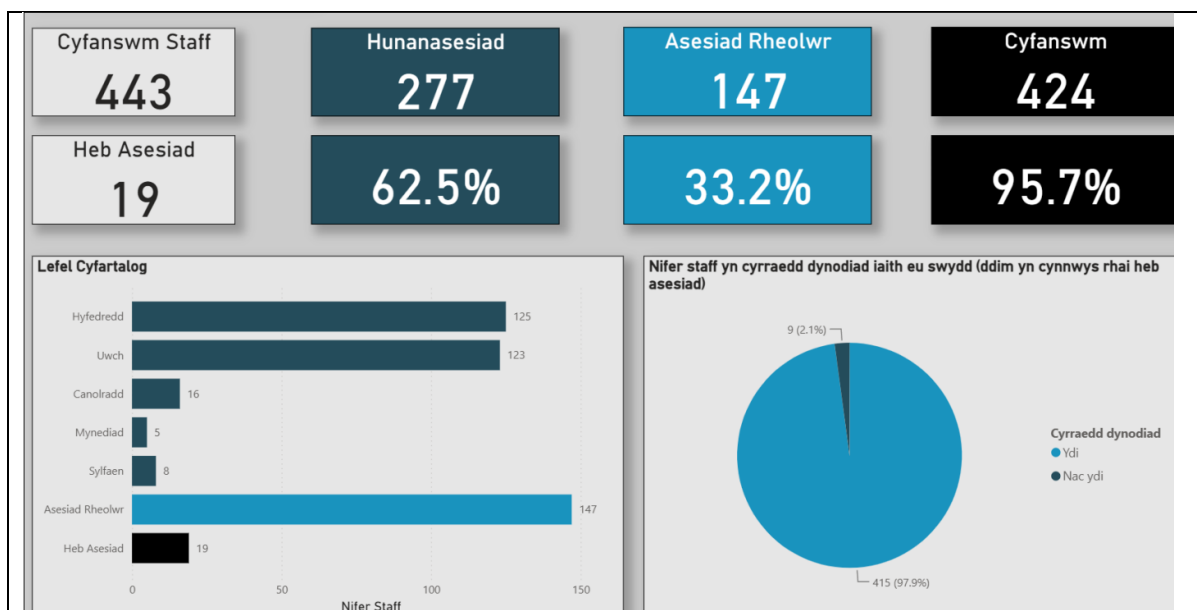
4. Sut ydych chi'n cadw cofnod o'r bobl sy'n defnyddio eich gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg? Allwch chi rannu data perthnasol?

Mae ymholiadau cyffredinol yr Adran yn cael eu cofnodi yn system safonol mewnol FFOS y Cyngor. Yr ydym hefyd yn derbyn gohebiaeth drwy gyfrwng Gymraeg yn unig dros e-bost yn benodol daw hyn gan Cyngorau Cymuned a Thref.

Yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf derbyniodd yr Adran gyfanswm o 5,988 o ymholiadau drwy system FFOS y Cyngor gyda 3,144 (52.5%) yn cael eu cyflwyno yn y Gymraeg a 2,844 (47.5%) yn cael eu cyflwyno yn Saesneg. Mae hyn yn dangos y galw sylweddol am wasanaethau cyfrwng Cymraeg ac yn amlygu'r pwysigrwydd i ddarparu gwasanaethau dwyieithog, gyda'r Gymraeg yn ganolog.

Rydym fel adran yn gweithio ar system i gofnodi ymholiadau eraill gan ddefnyddwyr ein gwasanaeth fel y gallwn adrodd ar y data perthnasol yma i'r pwyllgor nesaf.

5. Beth yw sgiliau iaith eich staff?

- Mae'r Adran yn cyflogi 443 o staff.
- Mae 277 o'r staff wedi cwblhau'r Hunanasesiad iaith sef 62.5%.
- Ar gyfer 147 pellach o'r gweithlu (rheng flaen), mae'r rheolwyr llinell wedi cwblhau asesiad ar eu rhan.
- Mae hyn yn gadael 19 sydd heb asesiad iaith o gwbl.
- Mae 95.7% o'r staff yn cyrraedd dynodiad iaith y swydd.

Rydym yn cefnogi ein staff i fynychu hyfforddiant perthnasol, gweler isod gofnod o'r niferoedd sydd wedi dilyn hyfforddiant eleni.

2 x Cwrs Mynediad 2

2 x Cwrs Adolygu Mynediad 2 – Dysgu Cymru

2 x Cwrs Uwch 1 – Llety Arall, Caernarfon

6. Rhowch enghreifftiau o unrhyw rwystrau, cwynion a chanmoliaeth sy'n gysylltiedig gyda darparu a hyrwyddo gwasanaethau cyfrwng Cymraeg.

Arwyddion Ffordd (Contractwyr Allanol)-

Cafwyd eto eleni sylwadau gan aelodau o'r cyhoedd a aelodau lleol ynghylch arwyddion a osodwyd gan gontractwr allanol a gyflogwyd gan yr adran i ymgymryd â gwaith ar ein rhan, gan eu bod yn uniaith Saesneg. Cafodd y mater ei ddatrys yn brydlon, a chymerwyd camau i sicrhau bod arwyddion priodol yn cael eu gosod. Byddwn yn parhau i adeiladu ar y gwaith a wnaed hyd yma drwy gynnal sesiynau briffio gyda chontractwyr i atgyfnerthu gofynion y Gymraeg o fewn ein contractau a sicrhau cydymffurfiaeth barhaus â safonau a disgwyliadau'r Cyngor.

Mae'r Gwasanaeth YGC gyda achrediad Buddsoddwyr Mewn Pobl (BMP)

Adnewyddwyd yr achrediad yma y llynedd am y 3ydd cyfnod. Cynhaliwyd holl gamau'r achrediad gyda BMP o'r cyfarfod cyntaf i dderbyn y dystysgrif adnewyddu drwy gyfrwng y

Gymraeg. Eleni rydym wedi cwrdd a'n asesydd newydd sydd yn frwdfrydig am gynnal ein cyfarfodydd cynnydd ac asesiad nesaf yn Gymraeg.

Mynychu Digwyddiadau - Roedd yn amlwg o'r adborth a gawsom yn Sioe Sir Fôn ac yn y digwyddiadau gyrfaedd eleni bod gwerthfawrogiad mawr, nid yn unig i'r gwasanaeth a gyflwynir i'n trigolion, ond hefyd i ddefnydd a'r hyrwyddo o'r Gymraeg ym mhopeth a wnawn. Roedd hyn yn galonogol ac yn cadarnhau ein bod ar y llwybr cywir yn ein hagwedd at yr iaith.

Adroddiad yr adran i Bwyllgor Iaith 2025: [Adroddiad yr Adran Priffyrdd Peirianeg ac YGC ar weithrediad y Polisi Iaith a chyfraniad tuag at w.pdf](#)

Atodiad 1:

Arwyddion Uniaith Gymraeg

Tîm YGC yn Sioe Meirionnydd 2026

Ymgyrch Ymwybyddiaeth Amgylcheddol Ysgol Penybryn

Prosiect Gardd Gymunedol Penrallt

Diwrnod Tacluso Gardd Gymunedol Carmel

Adroddiad adran Cyllid ar weithrediad y Polisi Iaith a chyfraniad tuag at wireddu Strategaeth Iaith Gymraeg 2023 - 2033

Dyddiad	5 Hydref 2026
Teitl	Cynllun Hybu'r Gymraeg – Adran Gyllid
Pwrpas	Cyflwyno gwybodaeth am gyfraniad yr Adran Gyllid i hybu a hyrwyddo'r iaith Gymraeg
Awdur	Dewi Morgan, Pennaeth Cyllid

1. Pa bolisiâu a chynlluniau sydd mewn lle o fewn eich adran er mwyn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith? Nodwch y maes blaenoriaeth (blynyddoedd cynnar, dysgu, gwaith a gwasanaeth, y gymuned neu ymchwil a thechnoleg)

Dymunwn nodi bod yr Adroddiad hwn yn cwmpasu gweithgareddau'r Adran Gyllid a'r Gwasanaethau Technoleg Gwybodaeth. Fodd bynnag, ers mis Ebrill eleni, mae Technoleg Gwybodaeth wedi trosglwyddo i'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol fel rhan o newidiadau i strwythur y Cyngor.

Prosiectau yng nghynllun y Cyngor

Drwy weithredu prosiectau'r Cynllun Digidol, mae'r Adran yn ceisio sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei hystyried yn rhan annatod o ddatblygiadau technolegol newydd. Yn ystod 2025/26, bu gwaith yn mynd rhagddo ar nifer o brosiectau digidol strategol, gan gynnwys ail-ddylunio gwefan gorfforaethol y Cyngor, cyflwyno system Adnoddau Dynol a Chyflogau newydd (iTrent), datblygu defnydd y llwyfan Microsoft 365, a gwerthuso'r defnydd o ddeallusrwydd artiffisial megis Microsoft Copilot. Roedd y prosiectau hyn yn gyfle i sicrhau bod gofynion y Gymraeg yn cael eu hymgorffori o'r cychwyn cyntaf mewn systemau, gwasanaethau a llwyfannau digidol newydd.

Yn ogystal, mae'r Adran wedi parhau i ddatblygu seilwaith a gwasanaethau digidol y Cyngor, gan gynnwys uwchraddio systemau cyfathrebu, cryfhau gwytnwch seibr, datblygu trefniadau rheoli data a chyflwyno technolegau newydd. Wrth wneud hynny, rhoddwyd ystyriaeth barhaus i'r Gymraeg er mwyn sicrhau bod gwasanaethau digidol yn hygyrch ac yn galluogi staff a thrigolion i ddefnyddio'r Gymraeg yn naturiol ac yn hwylus.

Deallusrwydd Artiffisial (Copilot). Meysydd blaenoriaeth: Ymchwil a Thechnoleg; Gwaith a Gwasanaeth

Yn ystod 2025/26, cwblhawyd gwaith asesu addasrwydd Microsoft Copilot a datblygwyd rhaglen waith ar gyfer y camau nesaf. Mae'r Adran yn cydnabod pwysigrwydd sicrhau bod technolegau deallusrwydd artiffisial newydd yn cefnogi'r Gymraeg ac yn cynyddu cyfleoedd i staff ddefnyddio'r iaith yn eu gwaith dyddiol. Mae hyn yn adlewyrchu egwyddor ehangach yr Adran o ymgorffori gofynion ieithyddol mewn datblygiadau digidol newydd o'r cychwyn cyntaf.

Prosiectau a chynlluniau eraill

Defnydd dydd-i-ddydd. Meysydd blaenoriaeth: Gwaith a Gwasanaethau

Balchder yw nodi fod yr Adran Gyllid gyfan yn gweithredu'n ddyddiol drwy gyfrwng y Gymraeg. Credwn fod y diwylliant hwn wedi cyfrannu'n sylweddol at ein gallu i ddenu a phenodi staff newydd, gan greu gweithle lle mae'r Gymraeg yn iaith naturiol yn y gwaith. Mae tystiolaeth fod hyn wedi cynyddu hyder staff newydd i ddefnyddio'r Gymraeg yn eu gwaith o ddydd i ddydd ac wedi cryfhau eu sgiliau iaith dros amser.

Archwilio Cymru. Meysydd blaenoriaeth: Gwaith a Gwasanaethau

Mae cyfarfodydd a thrafodaethau rhwng swyddogion yr Adran a swyddogion Archwilio Cymru yn cael eu cynnal drwy gyfrwng y Gymraeg. Rydym o'r farn bod hyn wedi cyfrannu at gryfhau trefniadau'r Gymraeg o fewn Archwilio Cymru ac wedi darparu cyfleoedd gwerthfawr i'w staff ddatblygu eu sgiliau iaith a gwneud defnydd ehangach o'r Gymraeg yn eu gwaith proffesiynol.

Hyfforddiant. Meysydd blaenoriaeth: Dysgu: Gwaith a Gwasanaethau

Mae Adran Gyllid Cyngor Gwynedd yn un o'r ychydig gyflogwyr sy'n cynnig hyfforddiant proffesiynol ym maes cyllid a thechnoleg ddigidol drwy gyfrwng y Gymraeg. Rydym yn darparu lleoliadau cyfrwng Cymraeg i Brentisiaid a Hyfforddeion o fewn y Gwasanaeth Cyfrifeg, y Gwasanaethau Trethi a Budd-daliadau, y Gwasanaeth Pensiwn a'r Gwasanaethau Digidol.

Yn ogystal â'r hyfforddeion a'r prentisiaid a benodwyd mewn blynyddoedd blaenorol, penodwyd hyfforddeion a phrentisiaid newydd yn 2026, fydd yn datblygu eu gyrfaedd drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae hyn yn cyfrannu at feithrin y genhedlaeth nesaf o weithwyr proffesiynol Cymraeg eu hiaith.

System Rheoli'r Sefydliad. Meysydd blaenoriaeth: Ymchwil a Thechnoleg: Gwaith a Gwasanaethau

Datblygwyd manyleb gynhwysfawr yn 2025 ar gyfer cyflwyno system newydd Adnoddau Dynol a Chyflogau'r Cyngor (iTrent). Roedd y fanyleb yn cynnwys gofynion ieithyddol penodol er mwyn sicrhau bod y Gymraeg yn rhan annatod o brofiad y defnyddiwr, gan fynd y tu hwnt i gydymffurfiaeth sylfaenol â'r Safonau Iaith. Yn dilyn proses gaffael lwyddiannus, mae'r prosiect yn symud yn ei flaen gyda'r Gymraeg yn ystyriaeth ganolog wrth ddatblygu a gweithredu'r system.

System Treth Cyngor. Meysydd blaenoriaeth: Ymchwil a Thechnoleg: Gwaith a Gwasanaethau

Yn ogystal â system iTrent, mae'r Adran hefyd yn cyflwyno system GovTech i gefnogi'r Uned Trethi. Mae cydweithio agos wedi bod rhwng yr Adran a GovTech wrth ddatblygu a

gweithredu'r system. Drwy ein dylanwad fel defnyddiwr gweithredol, rydym wedi parhau i bwysleisio pwysigrwydd sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei hystyried o'r cam dylunio a datblygu cyntaf un. Mae hyn wedi cynnwys annog datblygu rhyngwynebau Cymraeg, templedi dwyieithog a gwell ymarfer o ran cefnogi defnyddwyr Cymraeg eu hiaith.

Mae'r gwaith hwn yn cyfrannu at normaleiddio'r defnydd o'r Gymraeg mewn systemau digidol arbenigol ac yn sicrhau bod technoleg a ddefnyddir gan awdurdodau lleol yn galluogi darparu gwasanaethau Cymraeg o safon uchel i drigolion ein sir.

System ledjer newydd. Meysydd blaenoriaeth: Ymchwil a Thechnoleg: Gwaith a Gwasanaethau

Yn ystod y misoedd nesaf, byddwn yn gwneud paratodau ar gyfer cyflwyno system ledjer newydd, gan fod cyfnod defnyddioldeb y system bresennol yn dod i ben. Bydd y system newydd yn cael ei ddarparu gan ddarparwr ein system ledjer bresennol, bydd manyleb fanwl yn cael ei pharatoi ar gyfer y system newydd gan gynnwys gofynion ieithyddol penodol gyda'r nod o hyrwyddo'r Gymraeg y tu hwnt i ofynion statudol y Safonau Iaith. Mae hyn yn cynnwys ystyriaethau ynghylch adroddiadau, hyfforddiant a dogfennaeth. Mae trafodaethau cychwynnol eisoes ar y gweill, gyda'r bwriad o sicrhau bod y Gymraeg wedi'i gwreiddio yn y system o'r cychwyn cyntaf.

Gwasanaeth Dysgu Digidol. Meysydd blaenoriaeth: Dysgu, Ymchwil a Thechnoleg
Mae'r Gwasanaeth Dysgu Digidol yn parhau i gefnogi ysgolion Gwynedd wrth ddatblygu a defnyddio technoleg ddigidol i gefnogi addysgu a dysgu. Yn ystod 2025/26, bu'r gwasanaeth yn arwain a chefnogi nifer o brosiectau digidol mewn ysgolion, gan gynnwys cyflwyno systemau newydd, datblygu trefniadau ar gyfer arholiadau digidol a gwella'r ddarpariaeth dechnolegol sydd ar gael i staff a disgyblion. Mae'r gwasanaeth yn darparu cefnogaeth i filoedd o ddyfeisiau digidol mewn ysgolion ledled y sir, gan helpu i sicrhau bod disgyblion ac athrawon yn gallu manteisio ar dechnoleg fodern o ddydd i ddydd. Wrth gynllunio a gweithredu'r datblygiadau hyn, rhoddir ystyriaeth i'r Gymraeg er mwyn sicrhau bod technoleg ddigidol yn cefnogi profiad dysgu cyfrwng Cymraeg ac yn cynyddu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg mewn amgylcheddau addysgol digidol.

Ymgorffori'r Gymraeg mewn Prosiectau Digidol. Meysydd blaenoriaeth: Ymchwil a Thechnoleg; Gwaith a Gwasanaeth

Mae'r Adran wedi mabwysiadu egwyddor glir bod gofynion y Gymraeg yn rhan annatod o bob prosiect digidol newydd. Mae hyn yn berthnasol i waith megis datblygu systemau, seilwaith digidol, deallusrwydd artiffisial a datrysiadau technolegol eraill, gan sicrhau bod technoleg newydd yn cryfhau'r defnydd o'r Gymraeg yn hytrach na chreu rhwystrau i'w defnyddio.

Mae cyfraniad yr Adran felly'n canolbwyntio'n bennaf ar y meysydd blaenoriaeth Dysgu, Gwaith a Gwasanaeth, ac Ymchwil a Thechnoleg.

2. Beth arall sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn codi statws y Gymraeg a sicrhau cyfleoedd i bobl i ddefnyddio'r Gymraeg?

Credwn fod y gwasanaethau ariannol a ddarperir gan yr Adran i'r cyhoedd, megis trethi a budd-daliadau, yn cael eu cynnig yn llawn drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg ar hyn o bryd, gan gynnwys ffurflenni, gohebiaeth, deunyddiau gwybodaeth a chymorth i gwsmeriaid. Serch hynny, bydd angen rhoi sylw parhaus dros y flwyddyn nesaf i sicrhau bod y ddarpariaeth hon yn cael ei chynnal a'i datblygu ymhellach wrth i wasanaethau a systemau esblygu.

Yn benodol, o ystyried y newidiadau parhaus ym maes budd-daliadau a'r angen i gydweithio â chyrff a chyflenwyr allanol, bydd yn bwysig monitro a dylanwadu ar drefniadau newydd er mwyn sicrhau bod anghenion y Gymraeg yn cael eu hystyried o'r cychwyn cyntaf. Bydd hyn yn cynnwys sicrhau bod systemau digidol, ffurflenni ar-lein, gohebiaeth a gwasanaethau cymorth yn galluogi trigolion i ddefnyddio'r Gymraeg yn naturiol ac yn hwylus.

Yn ogystal, wrth weithredu a chaffael systemau newydd o fewn yr Adran, bydd angen parhau i osod gofynion ieithyddol clir sy'n mynd y tu hwnt i gydymffurfiaeth â'r Safonau Iaith, er mwyn cynyddu cyfleoedd i staff a'r cyhoedd ddefnyddio'r Gymraeg yn eu gweithgareddau dyddiol. Bydd hyn yn cyfrannu at godi statws y Gymraeg fel iaith waith ac iaith gwasanaeth o fewn maes cyllid a gwasanaethau digidol. Mae adborth diweddar mewn perthynas â negeseuon e-bost awtomataidd a gynhyrchir gan systemau'r Adran wedi amlygu pwysigrwydd sicrhau bod y Gymraeg wedi'i hymgorffori'n llawn ym mhob agwedd o'n systemau digidol. Byddwn felly'n parhau i weithio gyda chyflenwyr a datblygwyr systemau i sicrhau bod cyfathrebiadau awtomataidd yn bodloni disgwyliadau'r Cyngor a defnyddwyr y gwasanaethau.

Mae'r Adran hefyd yn adolygu'r modd y rhoddir ystyriaeth i'r Gymraeg wrth ddatblygu polisïau, gwneud penderfyniadau a chynllunio gwasanaethau, gan gynnwys mewn meysydd megis y broses o osod cyllideb yn dilyn gohebiaeth gan Gomisiynydd y Gymraeg. Byddwn yn defnyddio unrhyw adborth a dderbynnir i gryfhau ein trefniadau ymhellach ac i sicrhau bod effaith penderfyniadau ar y Gymraeg yn cael eu hasesu a'u hystyried yn briodol. Credwn y bydd y gwaith hwn yn helpu i godi statws y Gymraeg ymhellach ac yn cynyddu cyfleoedd i'w defnyddio o fewn y Cyngor ac wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd.

Yn olaf, bydd yr Adran yn cefnogi gwaith peilot Comisiynydd y Gymraeg i fesur defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle drwy holiadur staff. Mae Cyngor Gwynedd yn aelod o grŵp ymgynghorol y Comisiynydd ar gynyddu defnydd o'r Gymraeg mewn gweithleoedd, ac mae'r peilot hwn yn gyfle gwerthfawr i ddeall yn well sut mae staff yn defnyddio'r Gymraeg yn eu gwaith o ddydd i ddydd. Bydd canlyniadau'r arolwg yn cynorthwyo i nodi cryfderau a meysydd i'w datblygu, gan lywio camau pellach i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg a chreu mwy o gyfleoedd i staff ddefnyddio'r iaith yn naturiol yn y gweithle.

3. Ydy datblygiad technoleg wedi amharu ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg? Os yn berthnasol rhwch enghraifft. Sut ydych chi'n sicrhau nad yw datblygiad technoleg yn effeithio ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg?

Yn gyffredinol, nid ydym o'r farn bod datblygiadau technolegol wedi amharu'n sylweddol ar allu'r Adran Gyllid i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg. Mae'r rhan fwyaf o'n systemau a'n gwasanaethau digidol yn cefnogi darpariaeth ddwyieithog, ac rydym yn cydnabod pwysigrwydd sicrhau bod gofynion y Gymraeg yn cael eu cynnwys o'r cychwyn cyntaf wrth ddatblygu, caffael neu ddiweddarau technoleg.

Fodd bynnag, mae heriau'n codi o bryd i'w gilydd, yn enwedig mewn perthynas â systemau a ddarperir neu a reolir gan gyrff a chyflenwyr allanol. Er enghraifft, mae adborth diweddar wedi tynnu sylw at y ffaith nad oedd rhai negeseuon e-bost awtomataidd a gynhyrchir gan systemau'r Adran yn cynnwys y Gymraeg. Yn yr un modd, gall systemau cenedlaethol neu drydydd parti a ddefnyddir ym meysydd trethi, budd-daliadau ac adnoddau corfforaethol weithiau gyfyngu ar ba mor gyflym y gellir gweithredu darpariaeth Gymraeg lawn.

Er mwyn lliniaru'r risgiau hyn, mae'r Adran yn mabwysiadu dull rhagweithiol drwy gynnwys gofynion ieithyddol penodol mewn manylebau caffael a chontractau. Fel soniwyd eisoes, gwnaethpwyd hyn wrth gaffael system iTrent, lle rhoddwyd pwyslais ar sicrhau bod y Gymraeg wedi'i hymgorffori yn y systemau o'r cychwyn cyntaf ac nid fel ychwanegiad diweddarach. Mae'r Adran hefyd yn gweithio'n agos gyda chyflenwyr megis GovTech a darparwyr eraill i sicrhau bod cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn cael eu cynnal a'u datblygu ymhellach.

Byddwn yn parhau i fonitro effaith technoleg newydd ar y defnydd o'r Gymraeg, i ymateb i adborth defnyddwyr ac i sicrhau bod datblygiadau technolegol yn cyfrannu at gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn hytrach na chreu rhwystrau i'w defnyddio. Credwn fod hyn yn allweddol er mwyn sicrhau bod y Gymraeg yn parhau'n iaith naturiol ar gyfer darparu gwasanaethau ac ar gyfer gwaith dyddiol o fewn yr Adran.

4. Sut ydych chi'n cadw cofnod o'r bobl sy'n defnyddio eich gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg? Allwch chi rannu data perthnasol?

Mae mwyafrif o wasanaethau'r Adran Gyllid yn wasanaethau cefnogol mewnol, ac felly nid ydym yn cadw cofnod canolog o nifer y cwsmeriaid sy'n defnyddio gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg ar draws holl weithgareddau'r Adran.

Fodd bynnag, lle mae systemau'n caniatáu hynny, rydym yn monitro ac yn hyrwyddo defnydd o wasanaethau Cymraeg. Enghraifft dda o hyn yw Cronfa Bensiwn Gwynedd. Cyflwynwyd system hunanwasanaeth newydd i aelodau'r gronfa ym mis Ebrill 2024. Cronfa Bensiwn Gwynedd oedd y gronfa gyntaf yng Nghymru i uwchraddio i'r platfform newydd, ac fe fu'n rhaid cydweithio'n agos gyda'r cyflenwr i greu fersiwn Gymraeg lawn o'r safle. Roedd hwn yn ddatblygiad arwyddocaol a sicrhodd fod aelodau'n gallu defnyddio'r gwasanaeth yn Gymraeg o'r cychwyn cyntaf. Mae'r Gwasanaeth Pensiwn hefyd yn falch o'r

cyfraniad a wnaed wrth sefydlu system hunanwasanaeth ddwyieithog a fu'n sail i ddarpariaeth Gymraeg sydd bellach wedi'i mabwysiadu ar draws pob cronfa bensiwn Llywodraeth Leol yng Nghymru.

Mae llwyddiant y gwaith hwn wedi arwain at fabwysiadu'r un datrysiaid gan bob un o'r wyth cronfa bensiwn Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (CPLIL) yng Nghymru, gan ddarparu profiad cyson a dwyieithog i aelodau ledled y wlad. Mae'r datblygiad hwn wedi cyfrannu'n sylweddol at gynyddu defnydd o'r Gymraeg ym maes gweinyddu pensiynau ac wedi darparu model llwyddiannus y gall sefydliadau eraill ei ddilyn.

Mae'r Gronfa hefyd yn parhau i arwain ar ddatblygiadau digidol cyfrwng Cymraeg. Ar hyn o bryd, mae'r Gwasanaeth Pensiwn yn gweithio'n agos gyda'r cyflenwr ar ddatblygu fersiynau Cymraeg o bedwar fideo personol rhyngweithiol newydd i aelodau. Bydd y rhain yn darparu gwybodaeth glir ac ymgysylltiol ar bynciau pwysig megis cyflwyniad i'r Gronfa ar gyfer staff newydd, cynllunio ar gyfer ymddeoliad, Cyfraniadau Gwirfoddol Ychwanegol (CGY), a'r opsiynau sydd ar gael i aelodau wrth baratoi ar gyfer ymddeol. Y nod yw sicrhau bod aelodau'n gallu cael mynediad at wybodaeth gymhleth am eu pensiwn mewn ffordd hawdd ei deall, hygyrch a chyfan gwbl ddwyieithog.

Yn ogystal â'r gwaith hwn, mae Cronfa Bensiwn Gwynedd wedi cydweithio â Chymdeithas Llywodraeth Leol ar ddatblygu adnoddau dwyieithog i hyrwyddo'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Mae hyn wedi cynnwys cynhyrchu fideos gwybodaeth ac ystod o ddeunyddiau hyrwyddo y gall cyflogwyr eu defnyddio i godi ymwybyddiaeth o werth y cynllun pensiwn ymhlith eu gweithwyr a chefnogi ymgysylltiad gwell ag aelodau. Mae'r adnoddau hyn wedi helpu i sicrhau bod gwybodaeth am y cynllun ar gael yn gyfartal drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg, gan gefnogi ymdrechion ehangach i gynyddu cyfranogiad ac ymwybyddiaeth o fuddion y CPLIL ledled Cymru.

Yn ogystal, mae swyddogion y Gwasanaeth Pensiwn wedi cyfrannu at ddatblygu geiriadur o dermau pensiwn Cymraeg mewn cydweithrediad â Chymdeithas Llywodraeth Leol a phartneriaid eraill, gan gefnogi defnydd ehangach o'r Gymraeg yn y maes a helpu i sicrhau cysondeb ieithyddol ar draws gwasanaethau pensiwn Cymru.

Wrth i fwy o wasanaethau symud i lwyfannau digidol, bydd yr Adran yn parhau i ymchwilio i gyfleoedd i gasglu a dadansoddi gwybodaeth am ddefnydd o wasanaethau Cymraeg er mwyn deall y galw, mesur defnydd a chefnogi datblygiad pellach y ddarpariaeth Gymraeg.

5. Beth yw sgiliau iaith eich staff?

** Gan fod y Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth wedi trosglwyddo i'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol, cyflwynir yr ymateb i'r cwestiwn hwn ar wahân ar gyfer yr Adran Gyllid a'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth.*

Cyllid

Mae'r Adran Gyllid yn parhau i feddu ar weithlu sydd â sgiliau Cymraeg cryf. Erbyn diwedd Medi 2026, roedd pob aelod o staff (100%) wedi cwblhau hunanasesiad iaith.

O'r 144 aelod o staff a gwblhaodd yr asesiad, roedd pob un (100%) yn cyrraedd dynodiad iaith eu swydd. Mae hyn yn dangos llwyddiant yr Adran wrth recriwtio a datblygu gweithlu sydd â'r sgiliau Cymraeg angenrheidiol i gyflawni gofynion eu swyddi a darparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg.

Yn ôl y data hunanasesu, roedd 94 aelod o staff yn meddu ar sgiliau Cymraeg ar lefel Hyfedredd, 44 ar lefel Uwch a 6 ar lefel Canolradd. Nid oedd unrhyw aelod o staff ar lefel Sylfaen na Mynediad, ac nid oedd unrhyw aelod o staff heb sgiliau Cymraeg. Mae hyn yn golygu bod bron pob aelod o staff yn meddu ar sgiliau Cymraeg uwch neu hyfedr.

Mae'r gyfradd gwblhau ymhlith yr uchaf yn y Cyngor, gan osod yr Adran ymhlith y gwasanaethau sy'n perfformio orau yn hyn o beth. Yn ogystal, mae un aelod o staff wedi cofrestru ar gwrs Gloywi iaith i ddatblygu a mireinio ei sgiliau ymhellach, gan adlewyrchu ymrwymiad parhaus yr Adran i ddatblygiad ieithyddol ei gweithlu.

Mae'r canlyniadau hyn yn adlewyrchu diwylliant gwaith Cymraeg cadarn o fewn yr Adran ac yn sicrhau ein bod mewn sefyllfa gref i barhau i ddarparu gwasanaethau o ansawdd uchel drwy gyfrwng y Gymraeg.

Technoleg Gwybodaeth

Mae'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth hefyd yn meddu ar weithlu sydd â sgiliau Cymraeg cryf. Roedd pob un o'r 73 aelod o staff (100%) wedi cwblhau eu hunanasesiad iaith.

Roedd 71 aelod o staff (97.3%) yn cyrraedd dynodiad iaith eu swydd. O'r ddau aelod o staff nad ydynt hyd yma yn cyrraedd gofynion ieithyddol eu swyddi, mae un yn dilyn cwrs hyfforddiant iaith i ddatblygu ei sgiliau Cymraeg.

Yn ôl y data hunanasesu, roedd 45 aelod o staff yn meddu ar sgiliau Cymraeg ar lefel Hyfedredd, 25 ar lefel Uwch, un ar lefel Canolradd a dau ar lefel Sylfaen. Nid oedd unrhyw aelod o staff ar lefel Mynediad nac unrhyw aelod o staff heb sgiliau Cymraeg.

Mae'r canlyniadau hyn yn dangos bod mwyafrif helaeth gweithlu'r gwasanaeth yn meddu ar sgiliau Cymraeg uwch neu hyfedr, ac yn adlewyrchu ymrwymiad parhaus y gwasanaeth i gynnal a datblygu ei allu i ddarparu gwasanaethau a chefnogaeth dechnegol yn ddwyieithog.

6. Rhowch enghreifftiau o unrhyw rwystrau, cwynion a chanmoliaeth sy'n gysylltiedig gyda darparu a hyrwyddo gwasanaethau cyfrwng Cymraeg.

Rhwystrau:

Y prif rwystrau a wynebwyd gan yr Adran yw'r rhai sy'n ymwneud â systemau a meddalwedd a ddarperir gan gyflenwyr allanol. Er bod y Cyngor yn gosod gofynion ieithyddol clir wrth gaffael systemau newydd, nid yw pob datrysiad ar gael yn llawn drwy gyfrwng y Gymraeg o'r cychwyn cyntaf. Mae hyn wedi golygu bod angen gweithio'n agos gyda chyflenwyr i ddatblygu neu wella darpariaeth Gymraeg mewn rhai systemau.

Mae heriau hefyd yn codi o bryd i'w gilydd wrth gyflwyno newidiadau cenedlaethol mewn meysydd fel budd-daliadau a threthi, lle mae'r Cyngor yn ddibynnol ar systemau a chanllawiau allanol. Mae'r Adran yn parhau i ddylanwadu ar bartneriaid a chyflenwyr er mwyn sicrhau bod anghenion defnyddwyr Cymraeg eu hiaith yn cael eu hystyried.

Cwynion:

Yn ystod y flwyddyn, derbyniwyd adborth ynghylch negeseuon e-bost awtomataidd a gynhyrchir gan un o systemau'r Adran nad oeddent yn cynnwys Cymraeg. Yn dilyn hyn, tynnwyd sylw'r cyflenwr at y mater i sicrhau bod gofynion y Gymraeg yn cael eu hystyried wrth ddatblygu a ffurfweddu systemau yn y dyfodol. Derbyniwyd nifer fechan o gwynion yn ystod y flwyddyn hefyd mewn perthynas â gohebiaeth Gymraeg. Roedd y rhain yn cynnwys achosion lle cafodd gohebiaeth Gymraeg ei hateb yn uniaith Saesneg. Ymchwiliwyd i'r achosion hyn yn brydlon a chanfuwyd eu bod yn deillio naill ai o gamgymeriadau unigol neu gyfyngiadau o fewn systemau penodol, yn hytrach nag o ddiffyg ymrwymiad i'r Gymraeg. Mewn ymateb, atgoffwyd staff o'r trefniadau presennol ar gyfer trin gohebiaeth ddwyieithog a Chymraeg, a chafodd materion systemau eu codi gyda'r cyflenwyr perthnasol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth lawn â gofynion polisi iaith y Cyngor. Mae'r Adran yn parhau i fonitro'r sefyllfa ac i weithredu ar unrhyw faterion sy'n codi er mwyn cynnal safon uchel o wasanaeth drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae'r Adran hefyd wedi derbyn gohebiaeth gan Gomisiynydd y Gymraeg mewn perthynas ag agweddau ar y broses gyllidebol. Er bod y mater yn destun ystyriaeth gorfforaethol, mae'r Adran yn croesawu'r cyfle i adolygu ei threfniadau ac i gryfhau'r modd y rhoddir ystyriaeth i'r Gymraeg wrth ddatblygu polisiâu, asesu effeithiau a gwneud penderfyniadau.

Canmoliaeth:

Ymfalchiwn fod yr Adran wedi derbyn adborth cadarnhaol am ei hymrwymiad i hyrwyddo a normaleiddio'r defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle ynghyd a defnydd naturiol a helaeth o'r Gymraeg yn y gweithle ac yn ei chysylltiadau â sefydliadau partner. Tystiolaeth amlwg o hyn oedd cyfraniad Tomos Mabon Pritchard, Prentis Cyllid, ar banel yng Nghynhadledd Dysgu, Datblygu a Defnyddio'r Gymraeg, Comisiynydd y Gymraeg, lle bu'n rhannu ei brofiadau o weithio mewn amgylchedd sy'n gweithredu'n naturiol drwy gyfrwng y Gymraeg.

Mae'r Gronfa Bensiwn hefyd yn parhau i arwain ar ddatblygiadau digidol cyfrwng Cymraeg. Ar hyn o bryd, mae'r Gwasanaeth Pensiwn yn gweithio'n agos gyda'r cyflenwr ar ddatblygu fersiynau Cymraeg o bedwar fideo personol rhyngweithiol newydd i aelodau. Bydd y rhain yn darparu gwybodaeth glir ac ymgysylltiol ar bynciau pwysig megis cyflwyniad i'r Gronfa ar gyfer staff newydd, cynllunio ar gyfer ymddeoliad, Cyfraniadau Gwirfoddol Ychwanegol (CGY), a'r opsiynau sydd ar gael i aelodau wrth baratoi ar gyfer ymddeol. Y nod yw sicrhau bod aelodau'n gallu cael mynediad at wybodaeth gymhleth am eu pensiwn mewn ffordd hawdd ei deall, hygyrch a chyfan gwbl ddwyieithog.

Yn ogystal â'r gwaith hwn, mae Cronfa Bensiwn Gwynedd wedi cydweithio â Chymdeithas Llywodraeth Leol ar ddatblygu adnoddau dwyieithog i hyrwyddo'r Cynllun Pensiwn

Llywodraeth Leol. Mae hyn wedi cynnwys cynhyrchu fideos gwybodaeth ac ystod o ddeunyddiau hyrwyddo y gall cyflogwyr eu defnyddio i godi ymwybyddiaeth o werth y cynllun pensiwn ymhlith eu gweithwyr a chefnogi ymgysylltiad gwell ag aelodau. Mae'r adnoddau hyn wedi helpu i sicrhau bod gwybodaeth am y cynllun ar gael yn gyfartal drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg, gan gefnogi ymdrechion ehangach i gynyddu cyfranogiad ac ymwybyddiaeth o fuddion y CPLIL ledled Cymru.

Yn ogystal, mae swyddogion y Gwasanaeth Pensiwn wedi cyfrannu at ddatblygu geiriadur o dermau pensiwn Cymraeg mewn cydweithrediad â Chymdeithas Llywodraeth Leol a phartneriaid eraill, gan gefnogi defnydd ehangach o'r Gymraeg yn y maes a helpu i sicrhau cysondeb ieithyddol ar draws gwasanaethau pensiwn Cymru.

Mae arferion yr Uned Gyflogau hefyd yn adlewyrchu ymrwymiad cryf i ddarparu gwasanaethau dwyieithog. Mae cofnodion gweithwyr newydd yn cael eu sefydlu gyda'r Gymraeg fel iaith ddewisol yn y system, ac mae'r holl ohebiaeth gychwynnol sy'n ymwneud â dechrau cyflogaeth, gan gynnwys ffurflenni a cheisiadau am wybodaeth, yn cael eu darparu'n ddwyieithog. Mae slipiau cyflog ar gael i staff yn Gymraeg neu Saesneg yn ôl eu dewis personol, ac mae'r Uned wedi adolygu ei llythyrau cyflogaeth i sicrhau eu bod ar gael yn y ddwy iaith. Mae'r trefniadau hyn wedi cyfrannu at ddarparu gwasanaeth cyson a hygyrch i ddefnyddwyr Cymraeg eu hiaith, ac ni dderbyniwyd unrhyw gwynion ynghylch defnydd yr Uned o'r Gymraeg yn ystod y cyfnod adrodd.

Yn ogystal, mae'r ddarpariaeth hyfforddiant a phrentisiaethau cyfrwng Cymraeg o fewn yr Adran yn parhau i gefnogi datblygiad gweithlu proffesiynol sy'n gallu gweithio a darparu gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg, gan gyfrannu at hyrwyddo'r iaith yn y maes cyllid a gwasanaethau digidol.

Yn gyffredinol, mae'r profiad wedi dangos bod mwyafrif y materion sy'n codi yn ymwneud â chyfyngiadau systemau allanol yn hytrach na diffyg defnydd o'r Gymraeg o fewn yr Adran ei hun, enghraifft o hyn yw'r modiwl Open Banking a ddarperir gan Access Paysuite, nad yw'r Cyngor wedi gallu ei weithredu hyd yma gan nad yw pob elfen o'r drefn ar gael yn Gymraeg, ond er hyn rydym yn parhau i weithio'n rhagweithiol i sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei hymgorffori ym mhob agwedd ar ein gwasanaethau.

Adroddiad yr adran i Bwyllgor Iaith yn 2025: [Cynllun Hybur Gymraeg - Adran Gyllid.pdf](#)

Eitem 8

Cyfarfod	Pwyllgor Iaith
Dyddiad	5 Hydref 2026
Teitl	Arolygon thematig Comisiynydd y Gymraeg
Awduron	Nia Haf Lewis Ymgynghorydd Iaith
Pwrpas yr Adroddiad	Cyflwyno adroddiad ar arolygon thematig sydd wedi cyrraedd Tîm y Gymraeg eleni, a'r ymateb i'r camau gwella.

1. Cefndir

Ymateb i gamau gwella arolygon thematig Comisiynydd y Gymraeg

- 1.1 Fel rhan o swyddogaethau rheoleiddio a monitro Comisiynydd y Gymraeg, cynhelir arolygon gwirio er mwyn asesu i ba raddau y mae sefydliadau'n cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg. Maent yn rhannu canfyddiadau y gwaith arolygu hynny yn barhaus drwy gydol y flwyddyn, er mwyn i gyrff adolygu eu dulliau gweithredu a chryfhau eu cydymffurfiaeth yn unol â'r safonau.
- 1.2 Maent wedi rhannu adroddiadau ar arolygon penodol yn ystod y flwyddyn, lle bu disgwyl i ni fel sefydliad adrodd ar y camau a roddwyd mewn lle mewn ymateb i argymhellion yr adroddiad hwnnw.

2. Arolygon thematig 2026

Cyfryngau cymdeithasol

- 2.1 Nid oedd Cyngor Gwynedd yn un o'r sefydliadau oedd yn rhan o'r arolwg, ond mae'r adroddiad yn crynhoi pwyntiau cyffredinol dylwn eu dilyn fel arfer dda. Mae'r prif argymhellion yn pwysleisio cysondeb a chywirdeb o ran iaith ac arddull, wrth gyhoeddi negeseuon yn y ddwy iaith ar gyfryngau cymdeithasol, dros gyfrwng testun neu gyfrwng fideos. Dylid sicrhau bod y cynnwys Cymraeg yr un mor hygyrch a gweledol â'r cynnwys Saesneg.
- 2.2 Mae'r adroddiad llawn i'w weld yma:-
[arolygon-cyfryngau-cymdeithasol-sefydliadau-rh1.pdf](#)
- 2.3 Mi wnaethom ystyried yr argymhellion hynny ac ymateb iddynt fel yr isod:
- 2.3.1 Argymhelliad 1: Trefniadau goruchwyllo
Cafwyd cyfarfod gyda Rheolwr Cyfathrebu ac Ymgysylltu a'r staff sydd yn ymwneud gyda chyfryngau cymdeithasol er mwyn gwirio a sicrhau bod pob platfform yn cydymffurfio â'r safonau perthnasol. Cafwyd sicrwydd bod trefniadau hunan rheoli addas mewn lle i gael trosolwg o'r holl gyfrifon. Os am agor cyfrif mae'n rhaid llenwi ffurflen gais a chytuno i ddilyn y polisi a chanllaw cyfryngau cymdeithasol.
- 2.3.2 Argymhelliad 2: Hunaniaeth gorfforaethol
Ffurfioli trefn archwiliadau bob 3 blynedd yn ogystal ag archwiliadau ar hap.
- 2.3.3 Argymhelliad 3: Cysondeb wrth gyhoeddi negeseuon

Diweddardwyd polisi a chanllaw cyfrifon cymdeithasol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

2.3.4 Argymhelliad 4: Hyrwyddo cyfrifon Cymraeg

Defnyddir un cyfrif dwyieithog gyda physt yn cael eu rhoi yn Gymraeg yn gyntaf ac yna'n Saesneg yn unol â'n polisi iaith.

2.3.5 Argymhelliad 5: Fideos

Rydym bob amser yn ceisio sicrhau ein bod yn defnyddio'r dulliau mwyaf addas ar gyfer cynhyrchu fideos gan gynnwys rhai Cymraeg. Gan ein bod yn derbyn ymholiadau gan staff ynglŷn â chyhoeddi fideos yn Gymraeg rydym yn y broses o greu canllaw ychwanegol ar gynhyrchu fideos ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol a fydd yn cynnwys cyngor ar sut i sicrhau nad yw fideos yn cael eu trin yn llai ffafriol na'r Gymraeg.

Gwefannau Hamdden a Llyfrgelloedd

2.4 Bu Cyngor Gwynedd yn un o'r sefydliadau wnaeth Comisiynydd y Gymraeg eu defnyddio fel sampl ar brawf, gan wirio'r gwefannau rhwng Hydref a Thachwedd 2025.

2.5 Mae'r canlyniadau llawn ar draws sefydliadau i'w gweld yma:-

[20251218-dg-c-adroddiad-gwefannau-hamdden-a-llyfrgelloedd-all-2.pdf](#)

Crynodeb

2.6 Ar lefel sefydliadol, cawsom ganlyniadau oedd yn uwch oleuo ambell broblem o ran y system, oedd yn golygu bod ambell air neu bennawd (e.e. dyddiau'r wythnos / submit) yn Saesneg yn unig.

Ymateb i'r argymhellion

2.7 Wrth ystyried yr argymhellion, dyma'r ymateb rhoddwyd:

2.7.1 Argymhelliad 1: Trefniadau goruchwyllo

Rydym wedi adolygu a ffurfioli ein prosesau hunan-reoleiddio ac wedi ymrwymo i wneud gwiriadau ar hap bob blwyddyn o wefannau amrywiol. Atgoffwyd staff o'r gofyn i sicrhau nad yw'r Gymraeg a'r Saesneg yn cael ei thrin yn wahanol a nodwyd bod bwriad i wneud gwiriadau ar hap yn flynyddol gan dîm y Gymraeg a Chraffu. Mae arweiniad a chanllaw i staff yn ein polisi iaith ac fe gyfeirir at yr angen i gydymffurfio gyda Safonau'r Gymraeg ac ein polisi iaith pan yn comisiynu gwaith i drydydd parti.

2.7.2 Argymhelliad 2: Hunaniaeth gorfforaethol

Mae Cyngor Gwynedd ar hyn o bryd wrthi'n diweddaru canllawiau brand ar gyfer y cyngor ac yn bwriadu atgoffa staff i gynnwys y logo cywir ac arddel enwau Cymraeg. Bydd Tîm y Gymraeg a Chraffu yn cynnal archwiliadau blynyddol ar hap o wefan y Cyngor ac unrhyw wefan berthnasol arall.

2.7.3 Darganfuwyd rhai gwallau eleni oherwydd bod diweddariadau wedi eu gwneud i feddalwedd. Yn anffodus nid yw'r system yn cyfieithu bod dim yn gywir bob amser i'r Gymraeg. Eglurwyd bod swyddogion yn cydweithio gyda'r cwmnïau sy'n gyfrifol am y systemau er mwyn ceisio cael datrysiaid i sicrhau nad yw hyn yn digwydd eto. Y gobaith yw y bydd posib cael rhestr o'r tesun cyn cyhoeddi diweddariad er mwyn gwirio bod popeth wedi ei gyfieithu i'r Gymraeg.

2.7.4 Argymhelliad 3: Cysondeb wrth gyhoeddi neu ddiwygio tudalennau

Nid yw mwyafrif helaeth staff y Cyngor yn gallu cyhoeddi cynnwys ar wefan y Cyngor eu hunain. Gwneir hynny fel arfer gan dîm y wefan, sy'n gwirio bod y Gymraeg a Saesneg ar gael wrth dderbyn cynnwys i'w gyhoeddi. Nid yw'r cynnwys yn cael ei gyhoeddi oni bai bod fersiwn Cymraeg a Saesneg ar gael. Atgoffir staff sy'n gyfrifol am gynnwys a roddir ar y wefan drwy system trydydd parti, e.e. modern gov, tascomi i ddilyn yr un drefn.

2.7.5 Argymhelliad 4: Cyfieithu

Mae gwasanaeth prawf ddarllen a chyfieithu yn cael ei ddarparu gan y Tîm Cyfieithu ar gyfer holl staff. Anogir staff i ddefnyddio eu gwasanaeth hwy i gyfieithu a phrawf ddarllen holl ddeunyddiau cyhoeddus.

2.7.6 Argymhelliad 5: Fideos

Ar hyn o bryd mae gwaith yn cael ei wneud at ddatblygu canllawiau ynghylch arfer da gyda cyhoeddi fideos. Bydd y canllaw yn cynnwys cymal sy'n atgoffa staff sut i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar fideos.

2.7.7 Argymhelliad 6: Cydweithio

Mae'r Cyngor eisoes mewn trafodaethau gyda chwmnïau sy'n darparu ein gwefannau er mwyn gwella cydymffurfiaeth gyda Safonau'r Gymraeg. Mae'r gwallau a ddarganfydd ? gan yr arolwg bellach wedi eu cywiro. Fel nodir uchod y gobaith yw y bydd posib cael ? rhestr o'r testun cyn cyhoeddi diweddariad yn y dyfodol er mwyn gwirio bod popeth wedi ei gyfieithu i'r Gymraeg.

Hyfforddiant

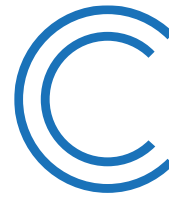
2.8 Derbyniodd y Cyngor arolwg, er mwyn i'r Comisiynydd ddysgu am y ddarpariaeth hyfforddiant Cymraeg i staff, asesu ei effaith ar ddefnydd ymarferol o'r Gymraeg, ac adnabod arferion da a meysydd i'w gwella.

2.9 Mi fyddwn yn ymateb i'r argymhellion dros y misoedd nesaf, gyda'r pwyslais ar hyrwyddo ein polisi iaith ymysg staff er mwyn cryfhau trefniadau mewnol i arfogi a chefnogi staff i ddefnyddio'u Cymraeg ac i mesur effaith cyfleoedd hyfforddiant ar ddefnydd y Gymraeg yn y gwaith.

3. **Argymhelliad**

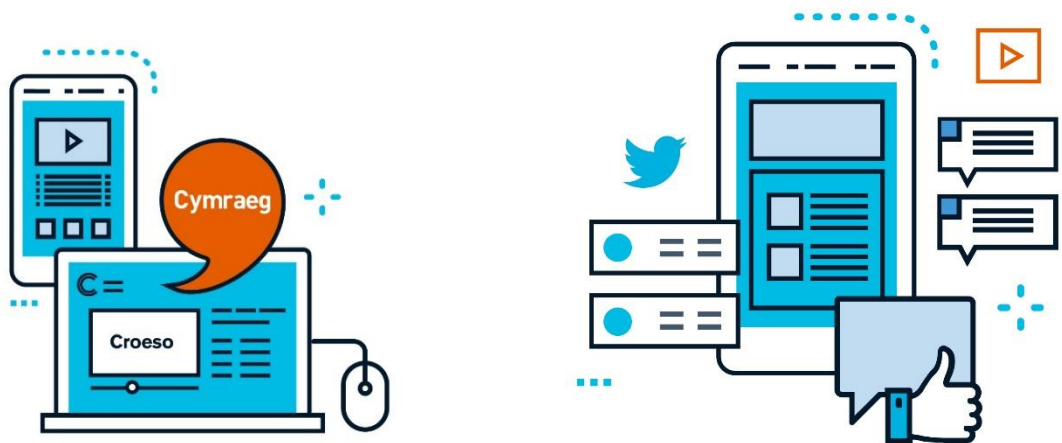
Gofynnir i'r aelodau:

- Dderbyn cynnwys yr Adroddiad gan nodi'r sylwadau dderbyniwyd.

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

Arolygon gwirio cyfryngau cymdeithasol: Gweinidogion Cymru, Awdurdodau Lleol a Pharciau Cenedlaethol (Rheoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1)

Cynnwys

1	Cyflwyniad	3
2	Methodoleg	4
3	Canfyddiadau	5
4	Tueddiadau	10
5	Casgliadau ac argymhellion	14
	Atodiadau	16

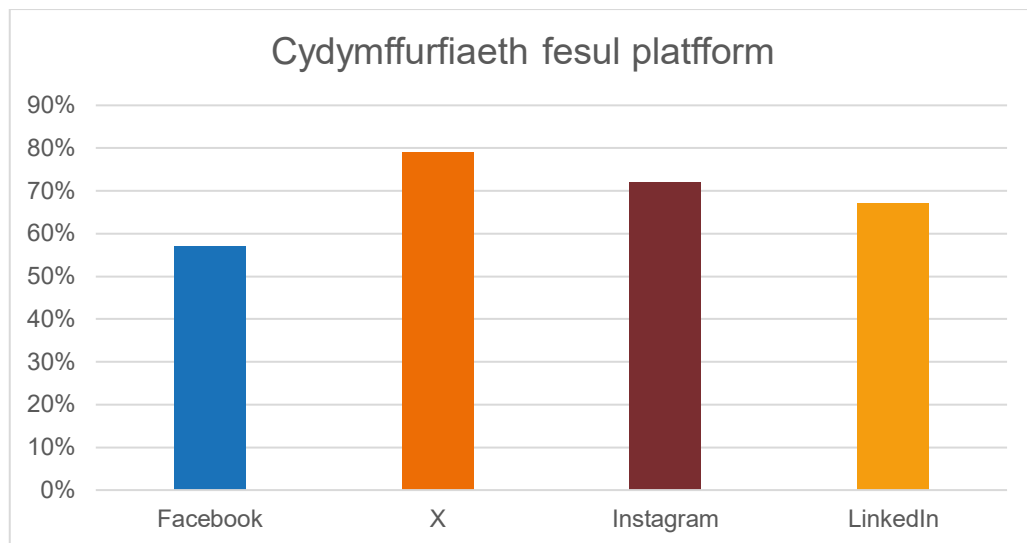
1 Cyflwyniad

- 1.1 Eleni, rydym wedi adolygu ein trefniadau ar gyfer monitro a rheoleiddio cydymffurfiaeth sefydliadau cyhoeddus â'u dyletswyddau iaith, er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd â nodau'r Cynllun Strategol a'r Deilliannau Rheoleiddio a gyhoeddwyd yn 2024-2025.
- 1.2 Fel rhan o'r adolygiad hwn, buom yn ystyried pa newidiadau a dulliau amgen oedd eu hangen i wneud y defnydd gorau o'n hadnoddau, ac i hyrwyddo cydymffurfiaeth mewn modd mwy rhagweithiol.
- 1.3 Roeddem yn awyddus i ddatblygu dulliau monitro a hyrwyddo a fyddai'n rhoi mwy o sicrwydd i ni ynghylch cydymffurfiaeth sefydliadau. Penderfynwyd cynllunio arolygon gwirio i'w cynnal yn chwarterol, gyda chanlyniadau'n cael eu hadrodd yn ôl i'r sefydliadau unigol o fewn yr un chwarter.
- 1.4 Un o fanteision allweddol y dull hwn o fonitro yw bod sefydliadau'n cael gwybod am unrhyw faterion cydymffurfiaeth mewn modd amserol drwy gydol y flwyddyn, gan roi cyfle iddynt weithredu atebion priodol yn brydlon.
- 1.5 Mae cyfryngau cymdeithasol wedi'u nodi fel maes blaenoriaeth ar gyfer pob sefydliad eleni. Daw hyn yn sgil y ffaith bod arferion sefydliadau yn y maes hwn wedi esblygu'n sylweddol dros y pedair blynedd ddiwethaf, gyda defnydd cynyddol o amrywiaeth o blatfformau.
- 1.6 Mae'r adroddiad hwn yn rhoi trosolwg o ganfyddiadau'r arolygon gwirio a gynhaliwyd â sefydliadau sydd yn ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1 gan gyflwyno argymhellion i chi eu hystyried i sicrhau gwell cydymffurfiaeth o fewn eich sefydliad chi.
- 1.7 Yn ogystal â'r adroddiad hwn, bydd canfyddiadau unigol yn cael eu trafod gyda phob sefydliad oedd yn rhan o'r gwaith arolygu er mwyn cynnig adborth wedi'i deilwra a chefnogi camau gwella penodol.
- 1.8 Er inni gynnal yr arolwg gyda sampl o'r sefydliadau yn unig, mae canfyddiadau'r adroddiad hwn ynghyd â'r argymhellion yn berthnasol i'r holl sefydliadau sydd yn ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1.

2 Methodoleg

- 2.1 Arolygwyd 13 o sefydliadau sy'n ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1 oedd yn cynnwys 12 awdurdod lleol a 1 parc cenedlaethol.
- 2.2 Arolygwyd y sefydliadau yn ystod Gorffennaf ac Awst 2025.
- 2.3 Mae Rheoliadau Rhif 1, sef Rheoliadau Safonau'r Gymraeg sy'n berthnasol i'r sector hwn, yn cynnwys dwy safon, sef safon 58 a safon 59 sy'n cyfeirio at ddefnydd sefydliadau o'r cyfryngau cymdeithasol.
- 2.4 Mae Safon 58 yn nodi 'Pan fyddwch yn defnyddio'r cyfryngau cymdeithasol, rhaid i chi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg'.
- 2.5 Mae Safon 59 yn cyfeirio at ymateb i bobl ar y cyfryngau cymdeithasol - 'Os bydd person yn cysylltu â chi drwy'r cyfryngau cymdeithasol yn Gymraeg, rhaid ichi ateb yn Gymraeg (os oes angen ateb)'.
- 2.6 Roedd yr arolygon hyn yn canolbwyntio ar gydymffurfiaeth â safon 58.
- 2.7 Gwiriwyd platfformau Facebook a X (Twitter gynt) gan ganolbwyntio ar is-gyfrifon yn hytrach na phrif gyfrifon y sefydliadau. Roedd hyn oherwydd ein bod wedi gwirio prif gyfrifon Facebook ac X yn flynyddol ers 2018 a'r ffaith ein bod yn derbyn nifer cynyddol o ymholiadau a chwynion yn ymwneud â is-gyfrifon ar y platfformau hyn. Ar gyfer yr awdurdodau lleol, gwiriwyd is-gyfrifon ar gyfer gwasanaethau llyfrgelloedd a hamdden (lle bo cyfrifon yn bodoli). Roedd gan yr 13 sefydliad oedd yn rhan o'r arolwg is-gyfrifon ar Facebook. Dim ond wyth sefydliad oedd ag is-gyfrifon ar X er bod rhai enghreifftiau lle gwelwyd bod hen gyfrifon yn parhau ar y platfform ond heb eu defnyddio yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Yn achos y sefydliadau hynny oedd ag is gyfrifon, gwiriwyd pum neges o gyfrif gwasanaethau llyfrgelloedd a phump o gyfrif hamdden. Lle nad oedd cyfrifon ar gyfer y ddau wasanaeth gwahanol, gwiriwyd deg neges o'r un cyfrif.
- 2.8 Gwiriwyd hefyd cyfrifon ar Instagram a LinkedIn ar gyfer yr 13 sefydliad. Nid yw'r Comisiynydd wedi arolygu'r platfformau hyn yn y gorffennol. Roedd pob sefydliad yn defnyddio'r platfformau hyn. Gwiriwyd deg neges ddiweddar gan bob sefydliad ar eu prif gyfrifon ar gyfer y ddau blatfform hwn.
- 2.9 Gwiriwyd 470 o negeseuon neu bostiadau ar draws yr holl blatfformau gan wirio:
 - A oedd y neges ar gael yn Gymraeg?
 - A oedd y neges yn cydymffurfio â gofynion safonau yn ymwneud â chyfryngau cymdeithasol?
 - A oedd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg?
- 2.10 Yn ogystal, gwiriwyd cydymffurfiaeth â safon 83 sy'n ymwneud â hunaniaeth gorfforaethol. Mae safon 83 yn nodi - 'Pan fyddwch yn llunio, yn diwygio neu'n cyflwyno eich hunaniaeth gorfforaethol, rhaid i chi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg'.

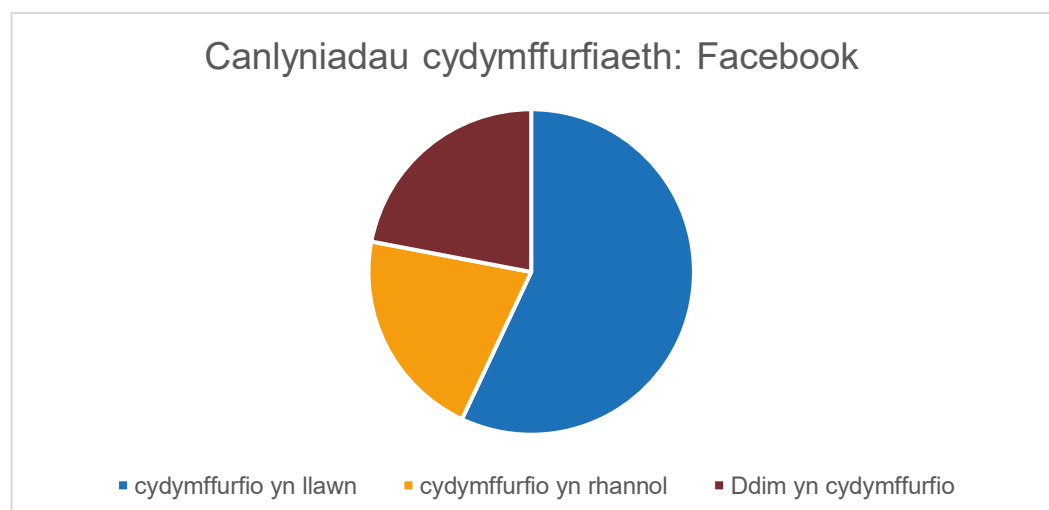
3 Canfyddiadau

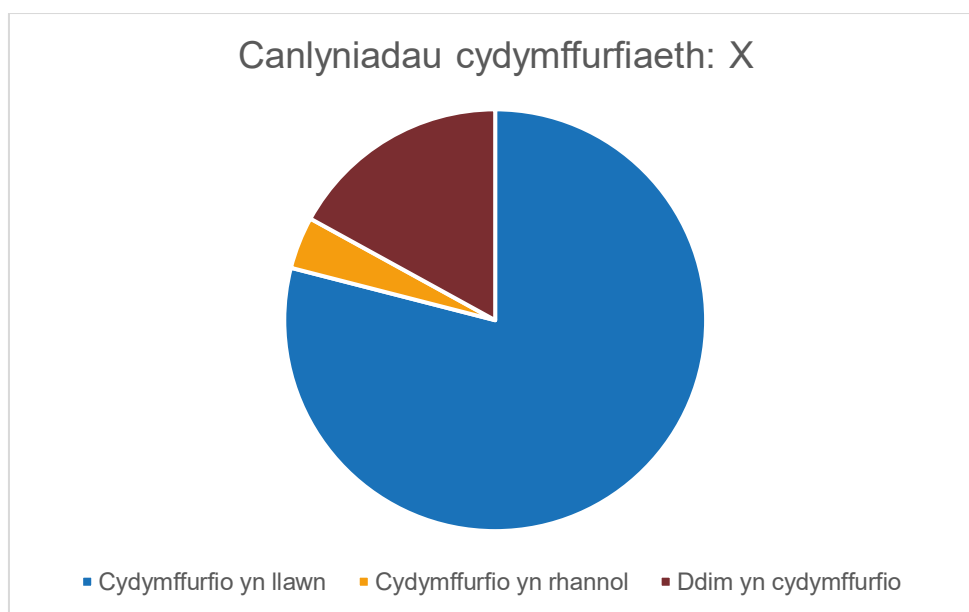
- 3.1 Mae'r arolygon wedi canfod bod sefydliadau wedi cydymffurfio yn well wrth gyhoeddi negeseuon ar y platfform X (79%). Y platfform lle roedd lefel cydymffurfiaeth ar ei isaf oedd Facebook (57%). Roedd 72% o'r negeseuon a wiriwyd ar Instagram yn cydymffurfio'n llawn â safon 58 tra bod 67% o'r negeseuon ar LinkedIn yn cydymffurfio.

Is-gyfrifon Facebook ac X

- 3.2 Dangosodd canlyniadau'r arolygon eleni bod 76% o'r negeseuon a wiriwyd ar is-gyfrifon Facebook ac X ar gael yn Gymraeg yn llawn. Roedd 15% o'r negeseuon a wiriwyd ar is-gyfrifon Facebook ac X yn uniaith Saesneg.
- 3.3 Gwelwyd bod 65% o'r negeseuon a wiriwyd ar is-gyfrifon Facebook ac X yn cydymffurfio'n llawn â gofynion safon 58.
- 3.4 Yn achos y platfform Facebook, roedd pedwar sefydliad oedd yn rhan o'r sampl eleni wedi cydymffurfio'n llawn ym mhob un o'r 10 neges a wiriwyd. Roedd un sefydliad oedd wedi methu â chydymffurfio â safon 58 ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd.

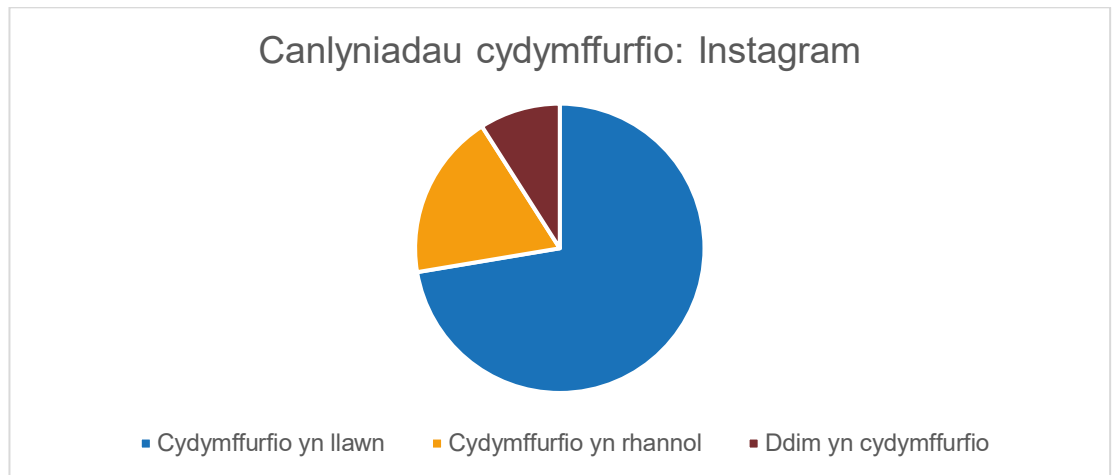

- 3.5 Dim ond un sefydliad oedd wedi llwyddo i sicrhau nad oedd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd.
- 3.6 O'r 25 cyfrif a wiriwyd ar Facebook roedd pedwar cyfrif yn uniaith Saesneg. Roedd y ddau gyfrif a wiriwyd ar gyfer un corff yn uniaith Saesneg.
- 3.7 Ar X, roedd dau sefydliad wedi cydymffurfio yn llawn ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd. Roedd un sefydliad oedd wedi methu â chydymffurfio â safon 58 ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd. Roedd dau sefydliad oedd wedi llwyddo i sicrhau nad oedd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd ar eu cyfrifon ar X.

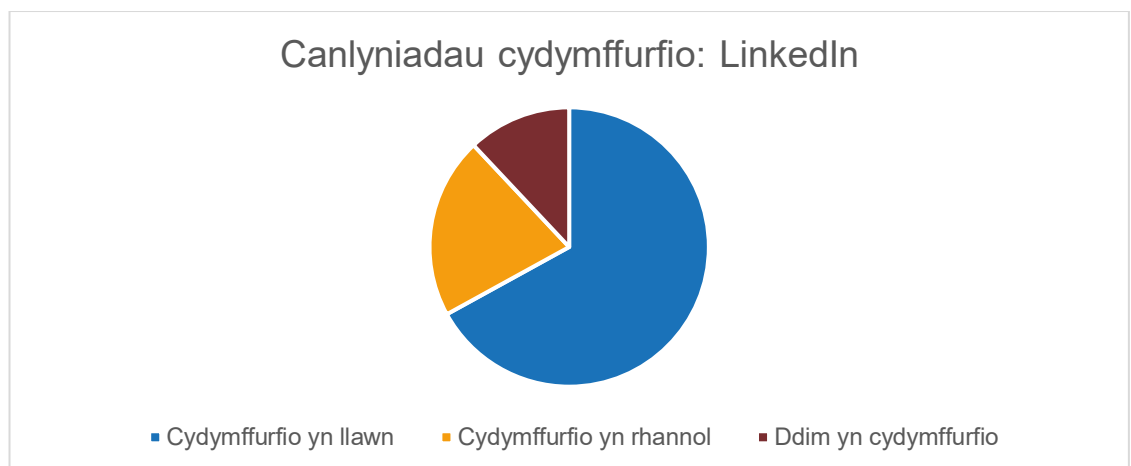
- 3.8 O'r 14 cyfrif a wiriwyd ar X, roedd un o'r cyfrifon yn uniaith Saesneg.
- 3.9 Yn gyffredinol roedd sefydliadau yn perfformio yn well ar y platfform X gyda 79% o'r negeseuon yn cydymffurfio'n llawn, tra mai dim ond 57% o'r negeseuon ar Facebook oedd yn cydymffurfio'n llawn. Nodwyd hefyd bod 34% o'r negeseuon yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg ar X a 57% ar Facebook.
- 3.10 Roedd canfyddiadau arolygon llynedd (2024-2025) yn dangos bod lefel cydymffurfiaeth â safon 58 yn uchel ymysg sefydliadau sydd yn ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1, gyda 93% o'r negeseuon a wiriwyd yn cydymffurfio'n llawn. Tra bo cydymffurfiaeth â'r gofynion yn uchel yn achos prif gyfrifon Facebook ac X y llynedd, mae canlyniadau'r arolygon ar yr is-gyfrifon yn dangos sefyllfa wahanol ac yn amlygu'r angen i sefydliadau i gymryd camau bwriadus i sicrhau cydymffurfiaeth ar draws yr holl gyfrifon.
- 3.11 Nodwyd bod rhai o'r gwasanaethau dan sylw yn cael eu darparu gan drydydd parti ar ran y sefydliad. Yn yr achos hynny, roedd lefel cydymffurfiaeth yn dueddol o fod yn is. Mae hyn yn amlygu'r angen i sefydliadau sicrhau bod eu darparwyr trydydd parti yn llwyr ymwybodol ac yn gyfarwydd â gofynion y safonau a bod trefniadau cadarn mewn lle i wirio a sicrhau cydymffurfiaeth fel rhan o'r cytundeb gyda'r darparwr dan sylw.

Instagram

- 3.12 Yn achos y platfform Instagram, roedd 72% o'r negeseuon a wiriwyd yn cydymffurfio'n llawn â gofynion safon 58 ac roedd 89% o'r negeseuon ar gael yn Gymraeg.
- 3.13 Roedd dau sefydliad wedi cydymffurfio'n llawn ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd.
- 3.14 Gwelwyd fodd bynnag, bod y Gymraeg wedi ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ym 47% o'r negeseuon a wiriwyd.
- 3.15 Roedd dau sefydliad wedi llwyddo i sicrhau nad oedd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd ar eu cyfrifon.
- 3.16 O'r 13 cyfrif a wiriwyd ar Instagram, roedd pob un ar gael yn Gymraeg.

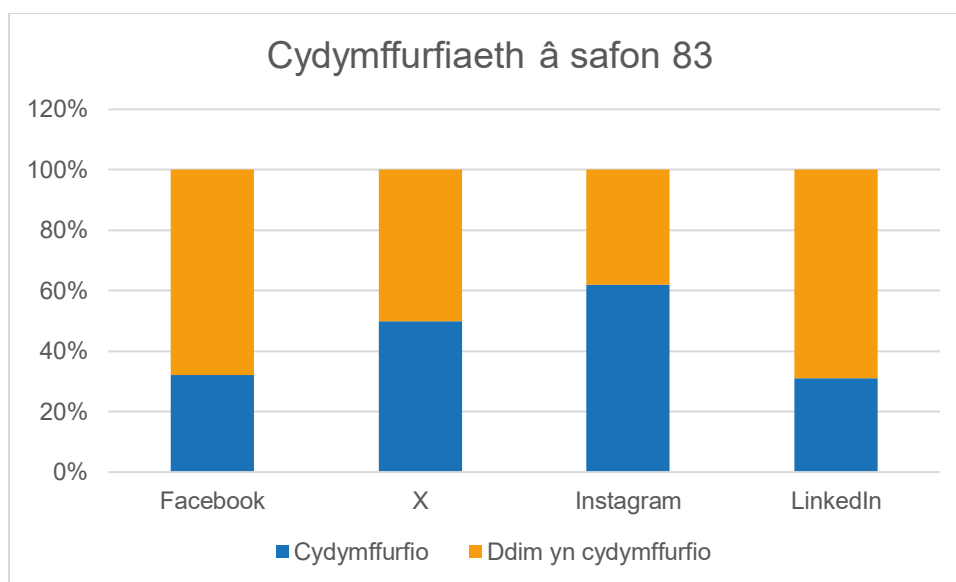
LinkedIn

- 3.17 Roedd 67% o'r negeseuon a wiriwyd ar y platfform LinkedIn yn cydymffurfio'n llawn â gofynion safon 58 gyda 78.5% o'r negeseuon ar gael yn Gymraeg.
- 3.18 Roedd dau sefydliad wedi cydymffurfio yn llawn ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd. Yn groes i hynny, roedd un sefydliad wedi methu â chydymffurfio â safon 58 ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd.

- 3.19 Roedd 43% o'r negeseuon a wiriwyd yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg gyda dim ond un sefydliad yn llwyddo i sicrhau nad oedd wedi trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg ym mhob un o'r deg neges a wiriwyd.
- 3.20 O'r 13 cyfrif a wiriwyd, roedd un sefydliad yn gweithredu cyfrif uniaith Saesneg, tra bod y 12 cyfrif arall ar gael yn Gymraeg – naill ai drwy gyfrif Cymraeg penodol neu gyfrifon dwyieithog.

Hunaniaeth gorfforaethol (safon 83)

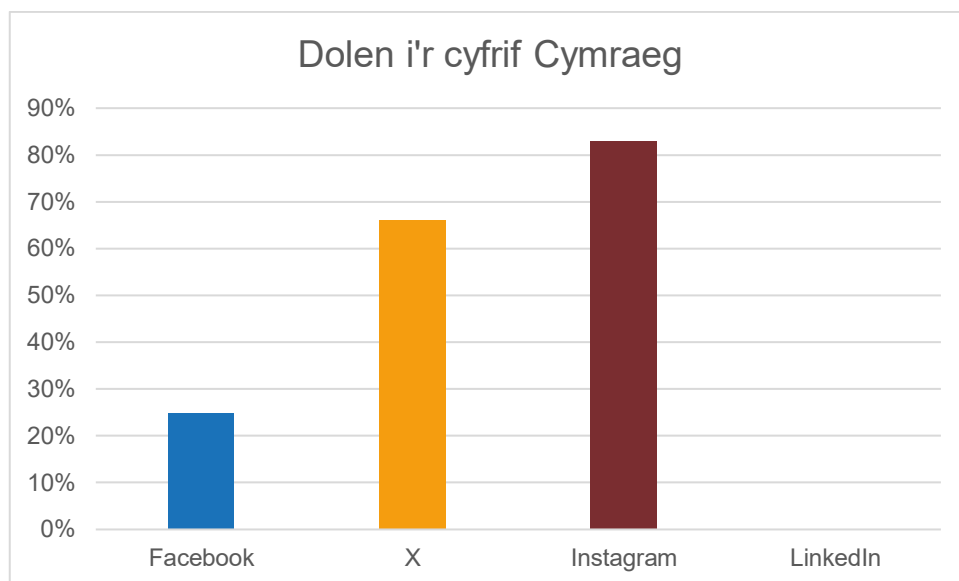
- 3.21 O safbwynt gofynion safon 83 a'r ddyletswydd i beidio a thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth gyflwyno hunaniaeth gorfforaethol, gwelwyd bod 68% o'r cyfrifon a wiriwyd ar Facebook yn methu â chydymffurfio tra bod 50% o'r cyfrifon ar X hefyd yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 3.22 Roedd y Gymraeg wedi ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth gyflwyno hunaniaeth gorfforaethol yn 38% o'r cyfrifon a wiriwyd ar Instagram.
- 3.23 Yn achos cyfrifon ar y platfform LinkedIn, gwelwyd bod 69% ohonynt yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth gyflwyno eu hunaniaeth gorfforaethol.
- 3.24 Y prif reswm dros y sefyllfa hon oedd bod sefydliadau yn tueddu i ddefnyddio enwau cyfrif uniaith Saesneg, er bod y negeseuon a gyhoeddwyd ar y cyfrifon hynny yn aml yn dwyieithog. Gwelwyd enghreifftiau hefyd lle bo'r wybodaeth gyffredinol o fewn y proffil yn uniaith Saesneg neu bod llai o wybodaeth ar y proffil cyfatebol Cymraeg pan oedd gan y sefydliad gyfrifon ar wahân. Yn achos LinkedIn ac Instagram, gwelwyd hefyd bod y proffil corfforaethol yn aml yn uniaith Saesneg ar gyfrifon dwyieithog neu fod llai o wybodaeth ar broffil y cyfrif Cymraeg o'i gymharu â'r cyfrif Saesneg cyfatebol.

Codi ymwybyddiaeth o gyfrifon Cymraeg

3.25 Mae Cod Ymarfer i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1 yn datgan –

“Os yw corff yn penderfynu gweithredu cyfrifon Cymraeg a Saesneg ar wahân, rhaid iddo godi ymwybyddiaeth o'r cyfrif Cymraeg ar y cyfrif Saesneg cyfatebol yn unol â safonau 81 ac 82. Gall hyn gynnwys corff yn darparu dolen uniongyrchol at y cyfrif Cymraeg ar y cyfrif Saesneg cyfatebol”.

3.26 O'r 65 cyfrif a wiriwyd fel rhan o'r arolwg, roedd 16 ohonynt yn gyfrifon Cymraeg penodol (gyda chyfrif cyfatebol Saesneg ar wahân). O'r 16 cyfrif hynny, dim ond wyth cyfrif Saesneg oedd â dolen yn cyfeirio at y cyfrif Cymraeg.

3.27 O'r 25 cyfrif a wiriwyd ar Facebook, roedd pedwar ohonynt yn gyfrifon Cymraeg penodol. O'r pedwar cyfrif hwnnw, dim ond un oedd yn cynnwys dolen o'r cyfrif cyfatebol Saesneg yn cyfeirio at y cyfrif Cymraeg.

3.28 O'r 14 cyfrif a wiriwyd ar X, roedd tri ohonynt yn gyfrifon Cymraeg penodol. O'r tri cyfrif hwnnw, roedd dau yn cynnwys dolen o'r cyfrif cyfatebol Saesneg yn cyfeirio at y cyfrif Cymraeg.

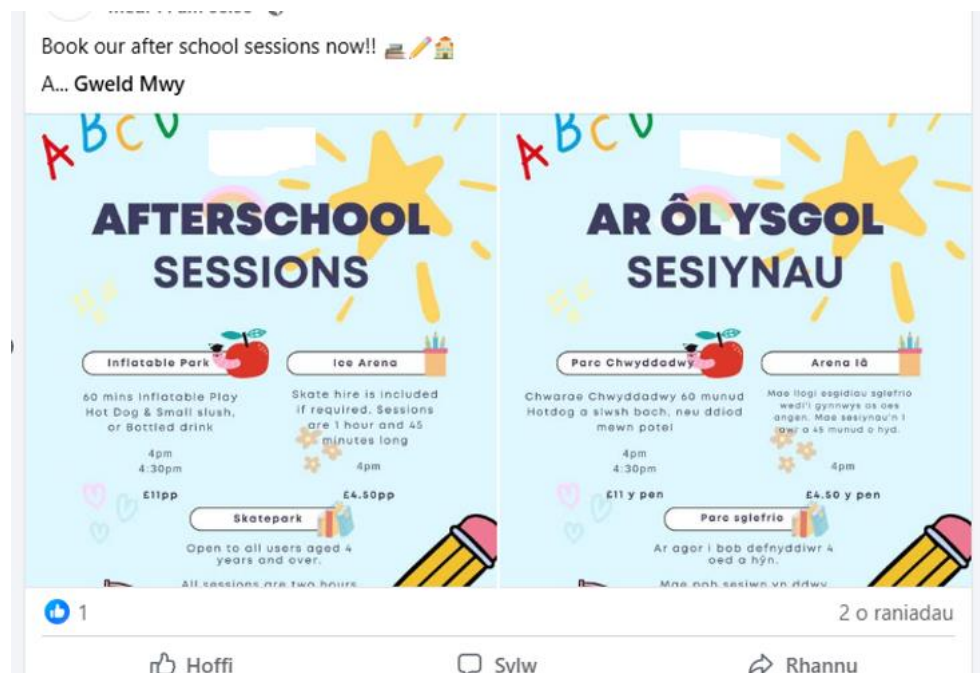
3.29 O'r 13 cyfrif a wiriwyd ar Instagram, roedd chwech ohonynt yn gyfrifon Cymraeg penodol. O'r chwe chyfrif hynny, roedd pump yn cynnwys dolen o'r cyfrif cyfatebol Saesneg yn cyfeirio at y cyfrif Cymraeg.

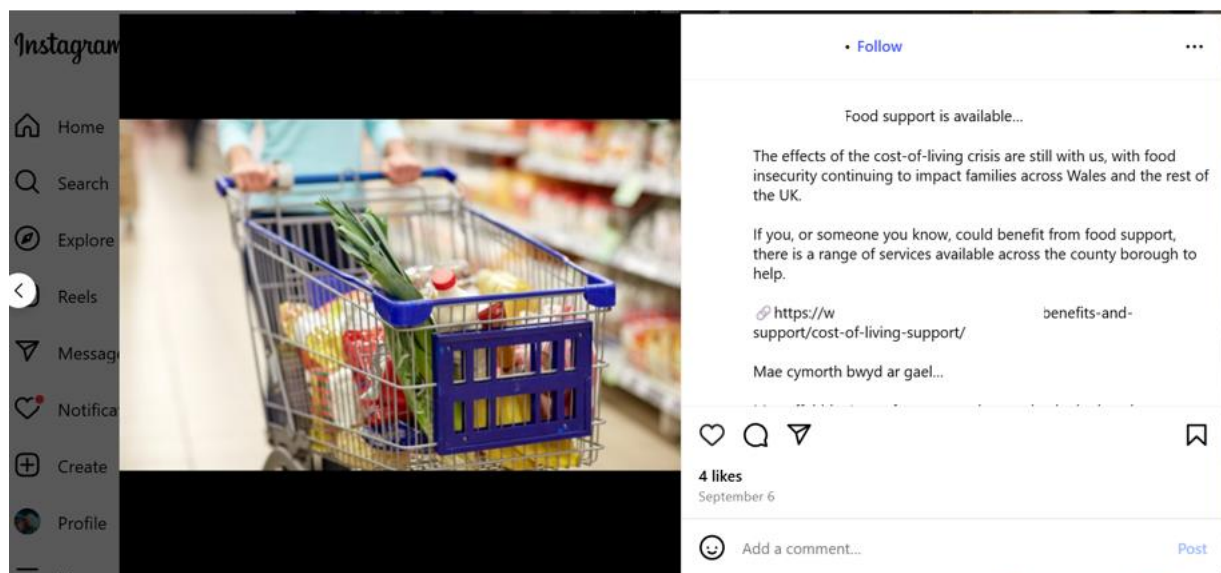
3.30 Roedd tri sefydliad yn gweithredu cyfrifon Cymraeg a Saesneg ar wahân ar LinkedIn. Nid oedd yr un o'r cyfrifon cyfatebol Saesneg yn cyfeirio at y cyfrif Cymraeg yn eu tudalen broffil.

4 Tueddiadau

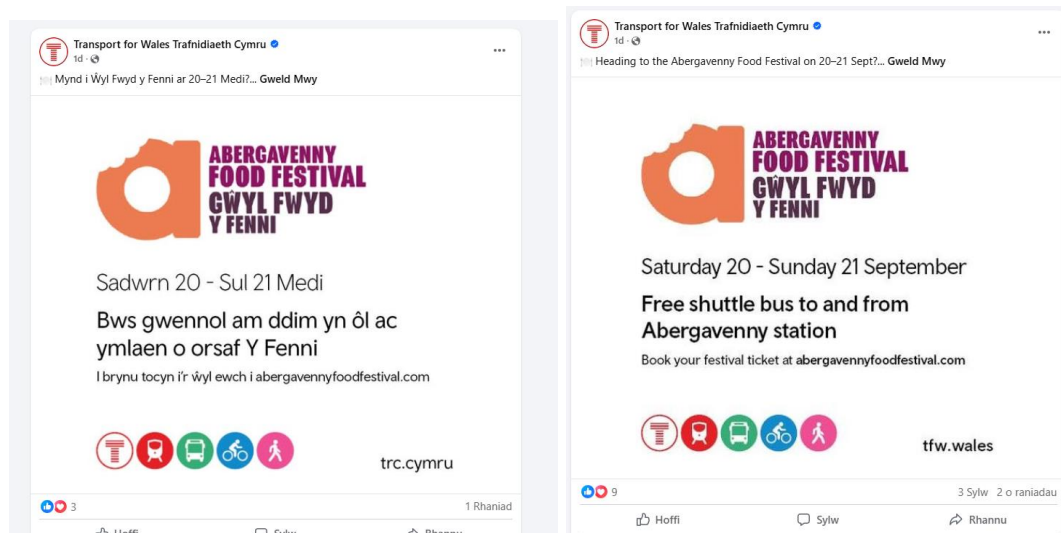
Peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

- 4.1 Dengys yr arolwg bod 17% o'r negeseuon yn cydymffurfio'n rhannol â'r safon tra bod 32% wedi methu â chydymffurfio. Roedd y methiant hwn yn deillio o amryw o ffactorau, ond y rheswm amlycaf oedd bod y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 4.2 Roedd nifer o sefydliadau yn defnyddio hashnodau fel rhan o'u negeseuon. Gwelwyd rhai enghreifftiau lle nad oedd hashnodau'n rhan o'r testun Cymraeg, a byddai'r hashnodau yn Saesneg yn unig. Yn ogystal, gwelwyd enghreifftiau lle bo dolenni i gyfrifon neu wefannau allanol wedi'u cynnwys o fewn negeseuon Saesneg ond heb eu cynnwys yn y neges gyfatebol Gymraeg. Wrth gynnwys dolenni allanol, dylid sicrhau bod dolenni yn arwain at gynnwys Cymraeg, lle bo hynny ar gael.
- 4.3 Nodwyd hefyd nad oedd y Gymraeg yr un mor hygyrch na gweladwy â'r Saesneg mewn nifer o negeseuon dwyieithog. Gwelwyd enghreifftiau mewn negeseuon dwyieithog lle bo'r testun Cymraeg wedi ei osod o dan y testun Saesneg, gan olygu ar rai platfformau fod angen sgrolio neu glicio ar fotwm i weld y testun Cymraeg yn llawn, fel y dangosir yn yr enghreifftiau isod:

- 4.4 Lle bo sefydliadau â chyfrifon Cymraeg a Saesneg ar wahân, gwelwyd sawl enghraifft lle nad oedd y cyfrif Cymraeg â'r un cynnwys a'r Saesneg, gyda llawer mwy o negeseuon a chynnwys ar y cyfrifon Saesneg o gymharu â'r cyfrif Cymraeg. Canlyniad hyn yw bod y rhai hynny sydd yn dewis dilyn y cyfrif Cymraeg yn gweld llai o negeseuon a hysbysiadau â dilynwyr y cyfrif Saesneg.
- 4.5 Yn gadarnhaol, gwelwyd hefyd enghreifftiau lle bo sefydliadau wedi llwyddo i sicrhau bod negeseuon Cymraeg a Saesneg yn cael eu trin yn gyfartal drwy bostio negeseuon ar wahân ar un cyfrif dwyieithog. Un o'r sefydliadau hyn oedd Trafnidiaeth Cymru (sydd yn ddarostyngedig i safonau sydd wedi eu gosod ar Weinidogion Cymru). Yn yr enghraifft isod gwelir bod Trafnidiaeth Cymru yn llunio testunau cyfatebol mewn negeseuon ar wahân ac yn eu cyhoeddi yr un pryd:

Hunaniaeth gorfforaethol

- 4.6 Wrth gyflwyno ei hunaniaeth gorfforaethol, gwelwyd bod 58% o'r cyfrifon a wiriwyd yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Gwelwyd enghreifftiau lle'r oedd logo, enw'r cyfrif, neu'r "*handle*" yn uniaith Saesneg, a lle'r oedd y wybodaeth yn y proffil

yn uniaith Saesneg neu'n cynnwys llai o wybodaeth yn Gymraeg o'i gymharu â'r testun cyfatebol Saesneg.

- 4.7 Rydym yn cydnabod bod cyfyngiadau ar hyd y testun y gellir ei gynnwys yn adran proffil y cyfrifon hyn. Mae hyn yn amlygu'r angen i ystyried y Gymraeg yn fwriadol wrth greu cyfrifon ac wrth lunio'r testun proffil, er mwyn sicrhau bod modd cynnwys yr holl wybodaeth berthnasol yn Gymraeg. Gwelwyd enghreifftiau lle'r oedd sefydliadau wedi llwyddo i wneud hyn yn effeithiol:

Fideos a chlipiau sain

- 4.8 Mae safon 37 yn datgan –

“Rhaid i unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ddeunydd hysbysebu yr ydych yn ei lunio gael ei lunio yn Gymraeg, ac os byddwch yn llunio'r deunydd hysbysebu yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg”.

- 4.9 Roedd 78 o'r negeseuon a wiriwyd ar draws y 4 platfform yn cynnwys fideos neu glipiau sain yn rhan o'r neges.
- 4.10 Roedd 57 o'r fideos a chlipiau sain a wiriwyd ar gael yn Gymraeg, sydd gyfwerth â 73%.
- 4.11 O'r 57 neges oedd ar gael yn Gymraeg, roedd 25 (44%) yn cyflwyno'r Gymraeg drwy gyfrwng is-deitlau neu droslais.
- 4.12 Mae Cod Ymarfer i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1 yn datgan y gall y defnydd o isdeitlau a throsllais dros glipiau Saesneg arwain at y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 4.13 Rydym yn cydnabod y gall sicrhau siaradwyr Cymraeg ar bob achlysur fod yn heriol, ac mewn rhai amgylchiadau efallai nad yw hynny'n rhesymol nac yn ymarferol – er enghraifft, lle ystyrir bod angen person penodol nad yw'n medru'r Gymraeg er mwyn cyfleu neges yn uniongyrchol. Serch hynny, disgwylir i sefydliadau wneud

ymdrechion rhesymol i ddefnyddio siaradwyr Cymraeg lle bo hynny'n bosib, ac i gyhoeddi fideos yn Gymraeg pan fo modd.

- 4.14 Er bod natur rhai fideos yn benodol ac arbenigol iawn eu cynnwys, gwelwyd ambell i enghraifft lle'r oedd sefydliad wedi llwyddo i gyhoeddi fideo yn Gymraeg yn llwyddiannus, gan gynnwys [fideo](#) gan Adran Safonau Masnach Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn rhybuddio am berygl teganau ffug.
- 4.15 Gwelwyd hefyd enghreifftiau o sefydliadau yn cyhoeddi fideos heb ddeialog gyda thestun yn Gymraeg (neu'n ddwyieithog) yn rhan o'r fideos. Ystyrir bod hyn yn ddull ymarferol ac effeithiol o sicrhau bod y Gymraeg yn weladwy ac yn hygyrch, yn enwedig mewn achosion lle gallai defnyddio siaradwyr Cymraeg fod yn anodd.

5 Casgliadau ac argymhellion

- 5.1 Roedd 68% o'r negeseuon a wiriwyd fel rhan o'r arolwg yn cydymffurfio'n llawn â gofynion safon 58. Mae hyn yn ostyngiad o 25% o ganfyddiadau'r arolwg yn 2024-2025, pan wiriwyd prif gyfrifon yn unig. Mae'r canlyniadau hyn yn awgrymu nad yw'r trefniadau sydd mewn lle i sicrhau cydymffurfiaeth is-gyfrifon yn ddigonol. O ganlyniad, mae angen i sefydliadau adolygu eu prosesau hunan-reoleiddio, gan sicrhau bod unrhyw drefniadau monitro a gwirio yn rhoi'r un lefel o graffu i'r is-gyfrifon ag i'r prif gyfrifon.
- 5.2 Mae'r Gymraeg yn parhau i gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, gyda 46% o'r negeseuon wedi methu â sicrhau cydymffurfiaeth lawn â'r ddyletswydd hon. Nid yw sefydlu cyfrif Cymraeg penodol, nac ychwaith cyhoeddi neges yn Gymraeg, yn gwarantu cydymffurfiaeth. Mae angen ystyried ystod ehangach o ffactorau, gan gynnwys iaith unrhyw fideos neu glipiau sain, y defnydd o hashnodau, gwelededd a hygyrchedd, yn ogystal â sicrhau bod y cynnwys Cymraeg o'r un safon a manylder â'r deunydd Saesneg. Yn gysylltiedig â hyn, dylid gwirio gofynion safonau sy'n ymwneud â deunyddiau cyhoeddusrwydd wrth gyhoeddi cynnwys ar gyfrifon cymdeithasol, yn ogystal â gofynion safon 58.
- 5.3 Wrth sefydlu a chynnal cyfrifon cyfryngau cymdeithasol, rhaid ystyried gofynion safon 83 sy'n ymwneud â hunaniaeth gorfforaethol yn ogystal â'r safonau sy'n ymwneud â chyfrifon cymdeithasol. Dylid sicrhau nad yw'r logo, enw, handlenni na'r wybodaeth ar y proffil yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 5.4 Mae angen i sefydliadau gymryd camau i sicrhau bod unrhyw gynnwys neu gyfrifon cyfrwng Cymraeg yn cael eu hyrwyddo'n unol â gofynion safonau 81 ac 82. Dylid cynnwys dolenni i'r cyfrif Cymraeg o'u gwefan ac o'r cyfrif Saesneg cyfatebol. Gellir hefyd hyrwyddo'r cyfrifon Cymraeg drwy ymgyrchoedd penodol, gan gyfeirio dilynwy'r y cyfrifon Saesneg at y rhai Cymraeg.
- 5.5 Ar sail canfyddiadau'r arolwg, rydym yn cyflwyno'r argymhellion isod i'r sefydliadau sydd yn ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1:

Argymhelliad 1: Trefniadau goruchwyllo

Dylai sefydliadau adolygu eu prosesau hunan-reoleiddio i sicrhau bod holl gyfrifon cyfryngau cymdeithasol ar bob plattform yn cydymffurfio â gofynion yr holl safonau perthnasol. Dylid sicrhau bod pob aelod o staff sydd yn postio ar y cyfryngau cymdeithasol ac yn gyfrifol am y cyfrifon a ddefnyddir yn llwyr ymwybodol o ofynion y safonau drwy ddarparu arweiniad a chanllaw ar ddefnyddio'r Gymraeg ar gyfryngau cymdeithasol.

Argymhelliad 2: Hunaniaeth gorfforaethol

Dylai sefydliadau gynnal awdit llawn o'r holl gyfrifon cymdeithasol y maent yn gyfrifol amdanynt i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth gyflwyno hunaniaeth gorfforaethol y sefydliad gan gynnwys gwirio logos, enwau, handlenni a phroffiliau.

Argymhelliad 3: Cysondeb wrth gyhoeddi negeseuon

Dylai sefydliadau sicrhau, wrth gyhoeddi negeseuon ar y cyfryngau cymdeithasol, bod y cynnwys yn Gymraeg yn gyflawn gan gynnwys y testun, lluniau, fideos a chlipiau sain. Dylid hefyd sicrhau bod y cynnwys Cymraeg yr un mor hygyrch ac gweledol â'r cynnwys Saesneg.

Argymhelliad 4: Hyrwyddo cyfrifon Cymraeg

Dylai sefydliadau gymryd camau i hyrwyddo eu cyfrifon Cymraeg drwy gynnwys dolenni clir o'r cyfrifon cyfatebol Saesneg i'r cyfrifon Cymraeg.

Argymhelliad 5: Fideos

Dylai sefydliadau archwilio dulliau amgen o gyhoeddi fideos yn Gymraeg, gan sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol o fewn cynnwys y fideo, lle bo hynny'n ymarferol bosib.

Atodiadau

Atodiad 1: Data'r arolwg

	Is-gyfrif adrannol Facebook	Is-gyfrif adrannol X	Instagram corfforaethol	LinkedIn corfforaethol	Cyfanswm a chanrannau
Nifer y sefydliadau sy'n defnyddio'r platfform	13	8	13	13	
Nifer y cyfrifon a wiriwyd	25	14	13	13	65
Nifer a % y sefydliadau â chyfrif Cymraeg ar wahân	4 (16%)	3 (21%)	6 (46%)	3 (23%)	16 (25%)
Nifer a % y sefydliadau a chyfrif dwyieithog	17 (68%)	10 (71%)	7 (54%)	9 (69%)	43 (66%)
Nifer a % y sefydliadau â chyfrif Saesneg yn unig	4 (16%)	1 (7%)	0	1 (8%)	6 (9%)
Nifer a % y sefydliadau oedd yn cydymffurfio â gofynion hunaniaeth gorfforaethol	8 (32%)	7 (50%)	8 (62%)	4 (31%)	27 (42%)
Nifer y negeseuon a wriwyd	130	80	130	130	470
Nifer a % y negeseuon oedd ar gael yn gwbl Gymraeg	95 (73%)	64 (80%)	116 (89%)	102 (78.5%)	377 (80%)

Nifer a % y negeseuon oedd yn cydymffurfio yn llawn	74 (57%)	63 (79%)	94 (72%)	87 (67%)	318 (68%)
Nifer a % y negeseuon oedd yn cydymffurfio yn rhannol	27 (21%)	3 (4%)	24 (18.5%)	27 (21%)	81 (17%)
Nifer y negeseuon oedd yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg (<i>yn cynnwys yn llawn neu yn rhannol</i>)	70 (54%)	27 (34%)	61 (47%)	56 (43%)	214 (46%)

Atodiad 2: Fideos (arweiniad)

Ydi clip fideo sy'n cynnwys isdeitlau neu droslais Cymraeg yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg?

Mae hyn yn dibynnu ar natur a chynnwys y clip dan sylw. Nodir enghraifft o ddwy sefyllfa bosibl yma.

Clip fideo sy'n cynnwys troslais, lle mae geiriau yn cael eu hadrodd dros luniau

Mewn clip fel hwn, mae'r geiriau yn cael eu siarad gan berson tra mae lluniau o rhywbeth arall i'w gweld (hynny yw, nid yw'r person i'w weld). Os yw'r corff yn cynhyrchu clip fideo sy'n cynnwys troslais, a bod y clip fideo yn cael ei ddefnyddio fel fersiwn Gymraeg y clip fideo, gall y corff drin yr iaith Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg trwy:

- defnyddio is-deitlau Cymraeg yn hytrach na throslais Cymraeg ar y clip fideo hwnnw; a / neu
- defnyddio troslais Saesneg yn hytrach na throslais Cymraeg ar y clip fideo hwnnw.

Clip fideo sy'n dangos person y gellir ei weld yn siarad

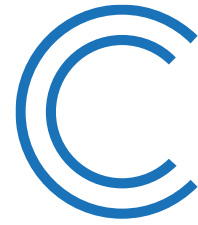
Mewn clip fel hwn, mae person yn cael ei weld yn siarad ac yn mynegi sylwadau/barn am eu profiadau personol.

Os yw'r corff yn cynhyrchu clip o'r fath sy'n dangos person yn siarad, a bod y clip fideo yn cael ei ddefnyddio fel fersiwn Gymraeg y clip fideo, os yw'r fideo yn cynnwys cyfraniad Saesneg gan siaradwr nad yw'n Gymraeg, efallai na fydd defnyddio is-deitlau Cymraeg yn trin Cymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg os:

- ni all unrhyw berson arall wneud cyfraniad cyfatebol i'r cyfraniad hwnnw yn Gymraeg;
- ni fyddai'n ymarferol cynnwys troslais Cymraeg ar gyfer y cyfraniad; a
- mae cyfraniadau a wneir yn Gymraeg fel arfer yn cael eu hisdeitlo yn Saesneg (yn hytrach na chael eu trosleisio yn Saesneg).

Atodiad 3: Rhestr sefydliadau'r arolwg

- Cyngor Bwrdeistref Sirol Bro Morgannwg
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Penybont-ar-Ogwr
- Cyngor a Dinas Abertawe
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam
- Cyngor Sir Powys
- Cyngor Sir y Fflint
- Gweinidogion Cymru
- Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

Arolygon gwirio gwefannau hamdden a llyfrgelloedd: Awdurdodau Lleol (Rheoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1)

Cynnwys

1	Cyflwyniad	1
2	Methodoleg	2
3	Canfyddiadau	3
4	Tueddiadau	10
5	Casgliadau ac Argymhellion	13
6	Atodiadau	15

1 Cyflwyniad

- 1.1 Eleni, rydym wedi adolygu ein trefniadau ar gyfer monitro a rheoleiddio cydymffurfiaeth sefydliadau cyhoeddus â'u dyletswyddau iaith, er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd â nodau'r Cynllun Strategol a'r Deilliannau Rheoleiddio a gyhoeddwyd yn 2024-2025.
- 1.2 Roeddem yn awyddus i ddatblygu dulliau monitro a hyrwyddo a fyddai'n rhoi mwy o sicrwydd i ni ynghylch cydymffurfiaeth sefydliadau. Penderfynwyd cynllunio arolygon gwirio i'w cynnal yn chwarterol, gyda chanlyniadau'n cael eu hadrodd yn ôl i'r sefydliadau unigol o fewn yr un chwarter.
- 1.3 Un o fanteision allweddol y dull hwn o fonitro yw bod sefydliadau'n cael gwybod am unrhyw faterion cydymffurfiaeth mewn modd amserol drwy gydol y flwyddyn, gan roi cyfle iddynt weithredu atebion priodol yn brydlon.
- 1.4 Mae gwefannau hamdden a llyfrgelloedd yr awdurdodau lleol wedi'u nodi fel maes blaenoriaeth eleni. Mae ein sylw wedi ei roi i wefannau corfforaethol yr awdurdodau dros y pedair mlynedd diwethaf. Mae nifer cynyddol o sefydliadau bellach yn defnyddio cwmnïau trydydd parti i gynnal y gwasanaethau hyn ar ran yr awdurdodau lleol ac mae'r Comisiynydd wedi derbyn sylwadau am ddefnydd y Gymraeg yn gyffredinol yn y meysydd hyn.
- 1.5 Mae'r adroddiad hwn yn rhoi trosolwg o ganfyddiadau'r arolygon gwirio oedd yn canolbwyntio yn benodol ar is-wefannau awdurdodau lleol ar gyfer gwasanaethau hamdden a llyfrgelloedd. Er na wiriwyd gwefannau y Parciau Cenedlaethol, Gweinidogion Cymru a'r Cydbwyllgorau Corfforedig fel rhan o'r arolwg, mae canfyddiadau'r adroddiad hwn ynghyd â'r argymhellion yn berthnasol i'r holl sefydliadau sydd yn ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1 o safbwynt cynnal is-wefannau yn unol â gofynion y safonau.
- 1.6 Yn dilyn cyhoeddi'r adroddiad a rhannu'r canfyddiadau gyda'r sefydliadau yn unigol, bydd disgwyl i bob sefydliad adrodd i ni ymhen tri mis gan nodi'r camau sydd wedi eu rhoi mewn lle i ymateb i'r argymhellion hyn.

2 Methodoleg

- 2.1 Arolygwyd pob awdurdod lleol (22 sefydliad) sy'n ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1 ("Rheoliadau Rhif 1") yn ystod mis Hydref 2025.
- 2.2 Mae Rheoliadau Rhif 1, sy'n berthnasol i awdurdodau lleol, yn cynnwys pum safon (52, 53, 54, 55 a 56) sy'n gosod gofynion ar gyfer darparu gwefan yn Gymraeg.
- 2.3 Safonau 52, 55 a 56 sydd wedi'u gosod ar bob awdurdod lleol ac felly'n rhan o'r arolygon.
- 2.4 Mae safon 52 yn nodi:

Rhaid ichi sicrhau –

- (a) bod testun pob tudalen ar eich gwefan ar gael yn Gymraeg,*
- (b) bod pob tudalen Gymraeg ar eich gwefan yn gweithredu'n llawn, ac*
- (c) nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar eich gwefan.*

- 2.5 Mae safon 55 yn nodi:

Os oes gennych dudalen Gymraeg ar eich gwefan sy'n cyfateb i dudalen Saesneg, rhaid ichi nodi'n glir ar y dudalen Saesneg bod y dudalen hefyd ar gael yn Gymraeg, a darparu dolen uniongyrchol at y dudalen Gymraeg ar y dudalen Saesneg gyfatebol.

- 2.6 Mae safon 56 yn nodi:

Rhaid ichi ddarparu'r rhyngwyneb a'r dewislenni ar bob tudalen ar eich gwefan yn Gymraeg.

- 2.7 Yn ychwanegol at y safonau uchod, arolygwyd dwy safon gysylltiedig sef safon 37 (cyhoeddusrwydd a hysbysebu) a safon 83 (hunaniaeth corfforaethol).

- 2.8 Mae safon 37 yn nodi:

Rhaid i unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ddeunydd hysbysebu yr ydych yn ei lunio gael ei lunio yn Gymraeg, ac os byddwch yn llunio'r deunydd hysbysebu yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r fersiwn Saesneg.

- 2.9 Mae safon 83 yn nodi:

Pan fyddwch yn llunio, yn diwygio neu'n cyflwyno eich hunaniaeth gorfforaethol, rhaid ichi beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

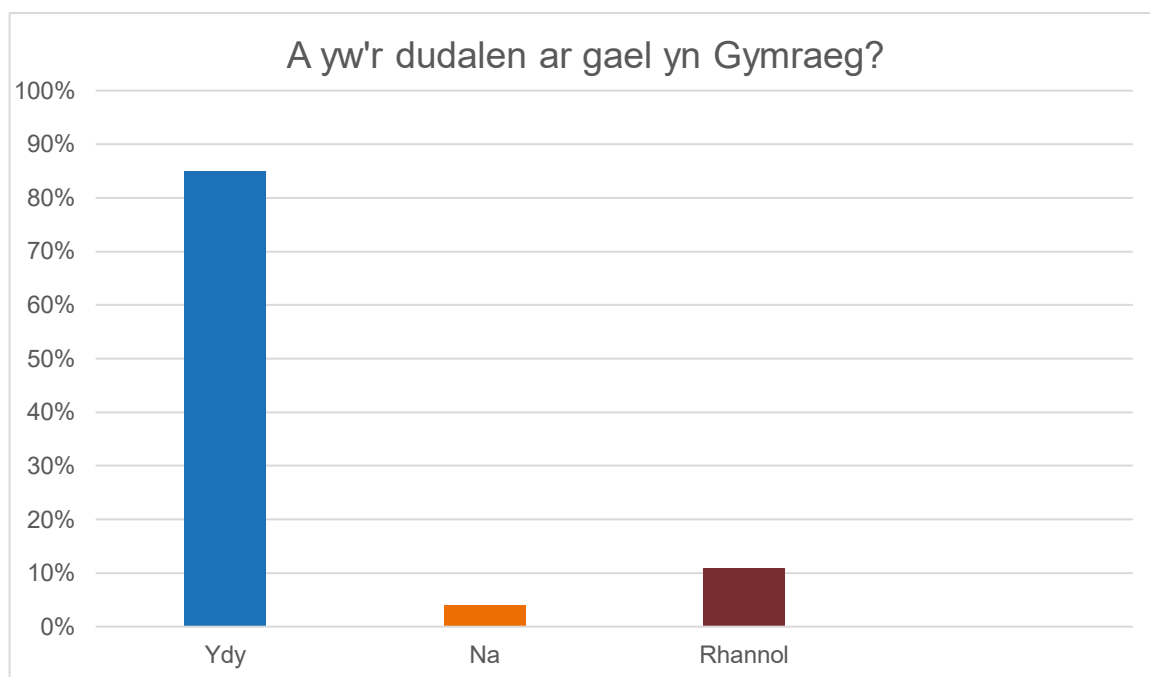
- 2.10 Gwiriwyd deg tudalen yn ymwneud â gwasanaethau hamdden, a deg tudalen yn ymwneud â gwasanaethau llyfrgelloedd ar wefan pob sefydliad.

- 2.11 Nid oedd gan un sefydliad ddeg o dudalennau i'w gwirio ar y wefan hamdden nac ar y wefan llyfrgelloedd.
- 2.12 Yn gyfan gwbl, gwiriwyd 215 o dudalennau hamdden a 214 o dudalennau llyfrgelloedd.

3 Canfyddiadau

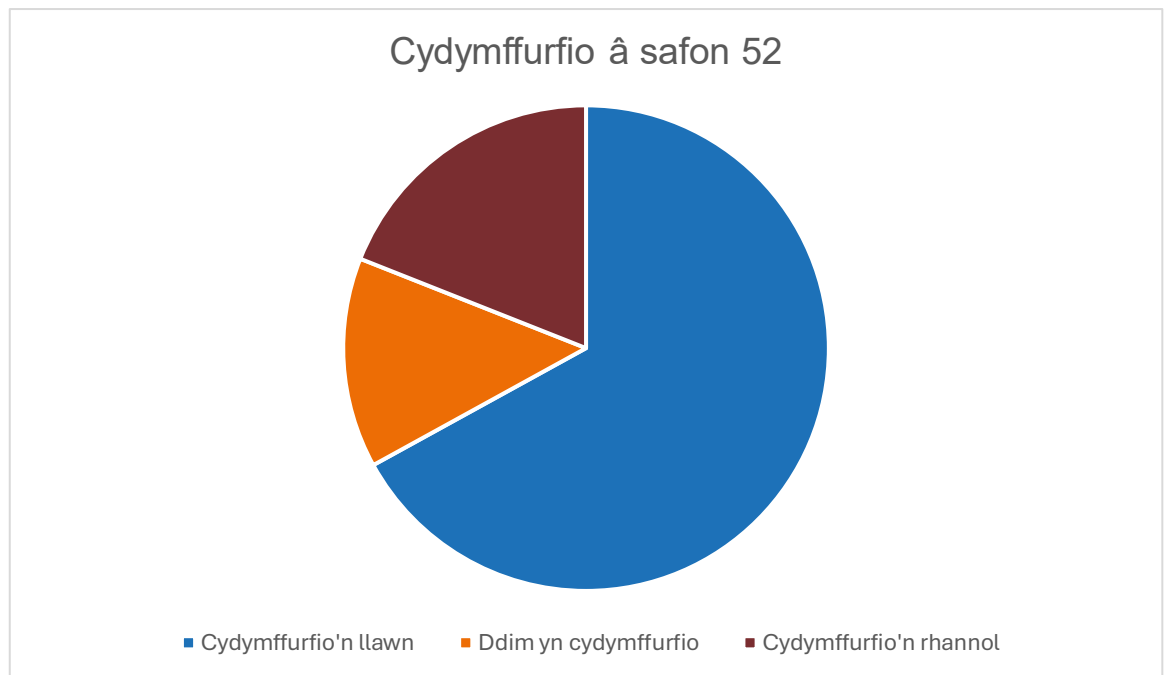
- 3.1 Darperir isod drosolwg o ganfyddiadau ein gwaith arolygu mewn perthynas â thudalennau gwe hamdden a llyfrgelloedd yr awdurdodau lleol.

Gwasanaethau Hamdden

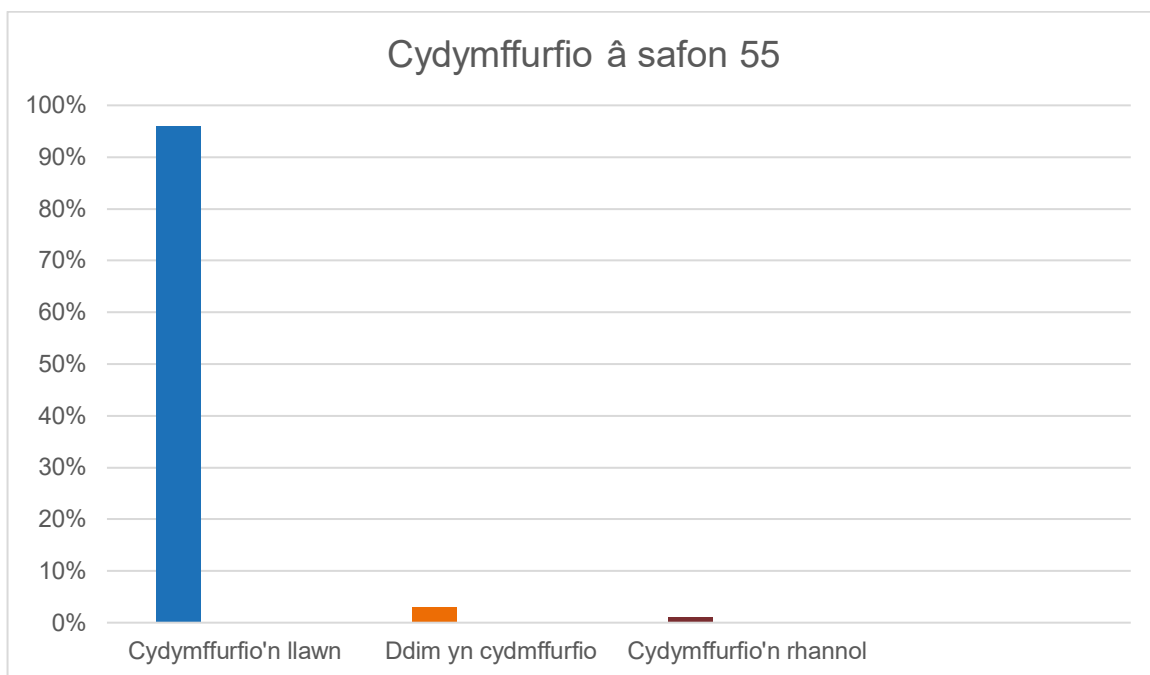

- 3.2 Dangosodd canlyniadau'r arolygon fod 85% (183) o'r tudalennau ar gael yn Gymraeg. Roedd 4% o'r tudalennau ddim ar gael o gwbl yn Gymraeg, ac roedd 11% ar gael yn Gymraeg yn rhannol yn unig.
- 3.3 Roedd 41% (88) o'r tudalennau yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Ymhlith yr enghreifftiau o driniaeth llai ffafriol roedd dolenni'n cyfeirio at dudalennau Saesneg, a theitlau neu destun Saesneg yn ymddangos ar dudalennau Cymraeg lle dylai fod teitlau a thestun Cymraeg.
- 3.4 Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy oedd yr unig awdurdod lleol a lwyddodd i sicrhau nad oedd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar bob un o'r tudalennau a wiriwyd.

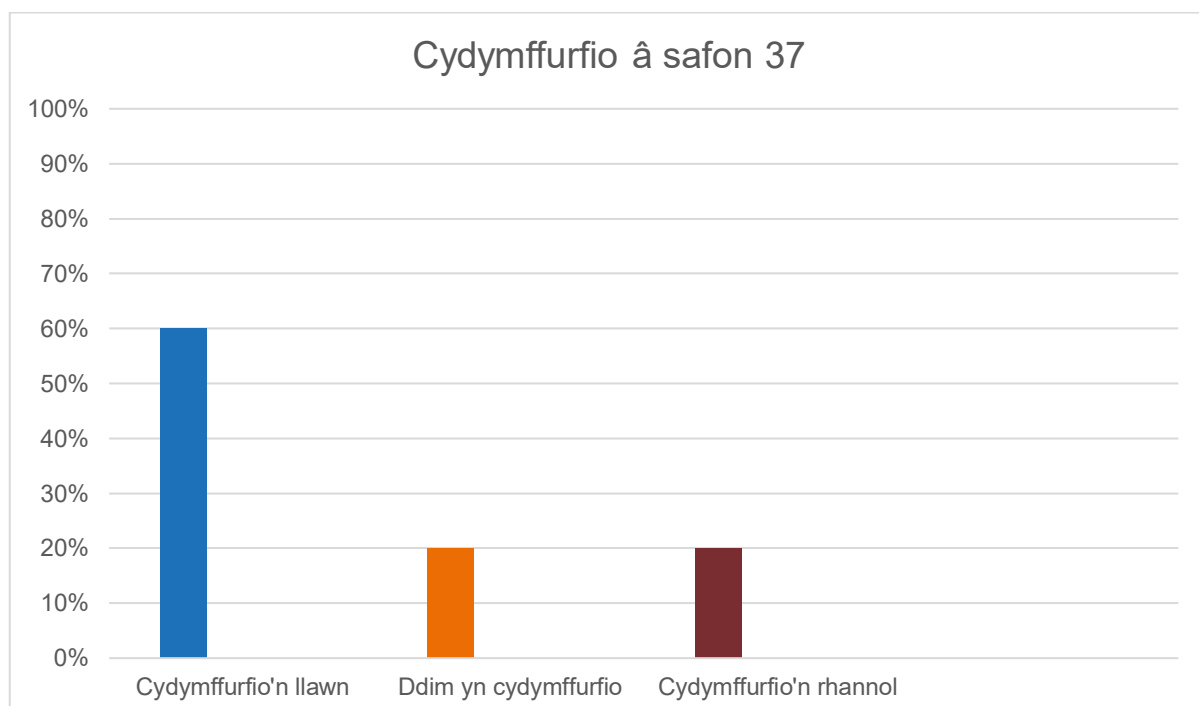
- 3.5 Gwelwyd enghreifftiau o gyfieithu gwael ar rai tudalennau. Er enghraifft, wrth archebu gweithgaredd ar wefan gwasanaeth hamdden, roedd y Saesneg yn nodi 'Book activity', ond roedd y Gymraeg yn nodi 'Gweithgaredd Llyfr' (yn hytrach na 'archebu gweithgaredd'). Enghraifft arall oedd 'Diwrnod yn mynd heibio' ar gyfer 'Day Passes' mewn canolfannau hamdden. Roedd y wefan hon yn cynnwys nodyn yn egluro eu bod yn defnyddio Deallusrwydd Artiffisial (DA) i gyfieithu cynnwys i'r Gymraeg, ac felly y gallai fod camgymeriadau ar y wefan. Gweler safbwynt y Comisiynydd ar gyfieithu peiranyddol yn adran 5 isod.
- 3.6 Gwelwyd bod 67% o'r tudalennau a wiriwyd yn cydymffurfio'n llawn â safon 52.

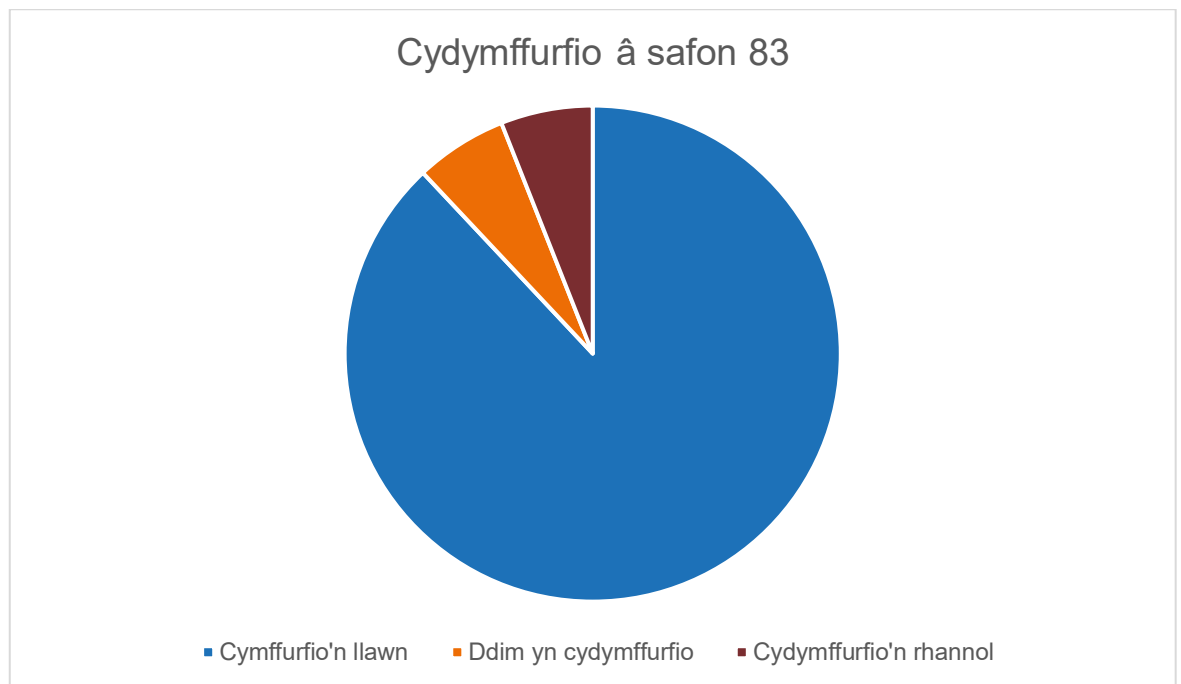
- 3.7 Nodwyd bod 96% o'r tudalennau yn cydymffurfio â safon 55. Roedd saith tudalen nad oedd yn cydymffurfio oherwydd nad oedd tudalen gyfatebol ar gael yn Gymraeg.

- 3.8 Roedd 85% o'r tudalennau yn cydydffurfio â safon 56. Ymhlith y gweddill nad oedd yn cydydffurfio neu'n cydydffurfio'n rhannol, gwelwyd enghreifftiau o ddewislenni yn Saesneg, teitlau dewislenni yn Saesneg a diffyg tudalennau Cymraeg.
- 3.9 O safbwynt safon 37 (deunydd cyhoeddusrwydd), dim ond 30 tudalen oedd yn cynnwys deunydd cyhoeddusrwydd ac felly yn berthnasol i'r safon. O'r tudalennau hynny, roedd 60% yn cydydffurfio, 20% ddim yn cydydffurfio a 20% yn cydydffurfio'n rhannol.

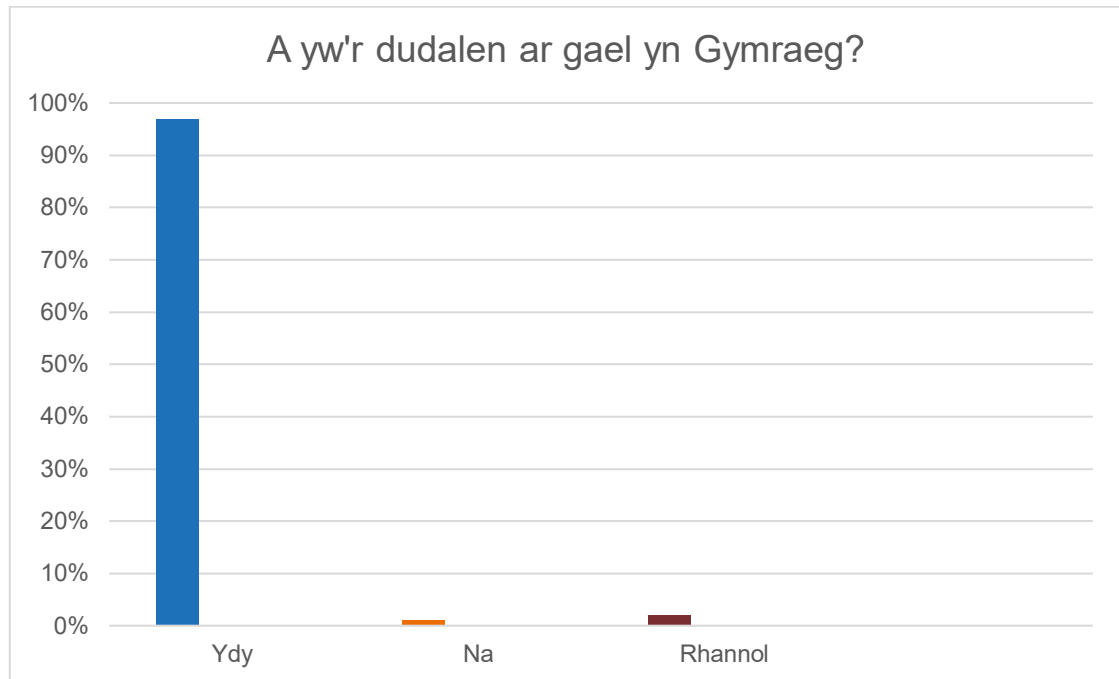

- 3.10 Ymhlith yr enghreifftiau o ddiffyg cydymffurfiaeth roedd teitlau uniaith Saesneg ar fideos heb leisiau, a baneri cyhoedduswydd uniaith Saesneg.
- 3.11 Roedd cydymffurfiaeth â'r safon yn ymwneud â hunaniaeth gorfforaethol (safon 83) yn gymharol well, gyda 88% o'r tudalennau perthnasol yn cydymffurfio. Nodwyd 12 tudalen (6%) nad oedd yn cydymffurfio, oherwydd enghreifftiau o enwau neu logo uniaith Saesneg, neu logo lle'r oedd y Saesneg uwchben y Gymraeg. Roedd 6% arall wedi'u nodi fel cydymffurfio'n rhannol.

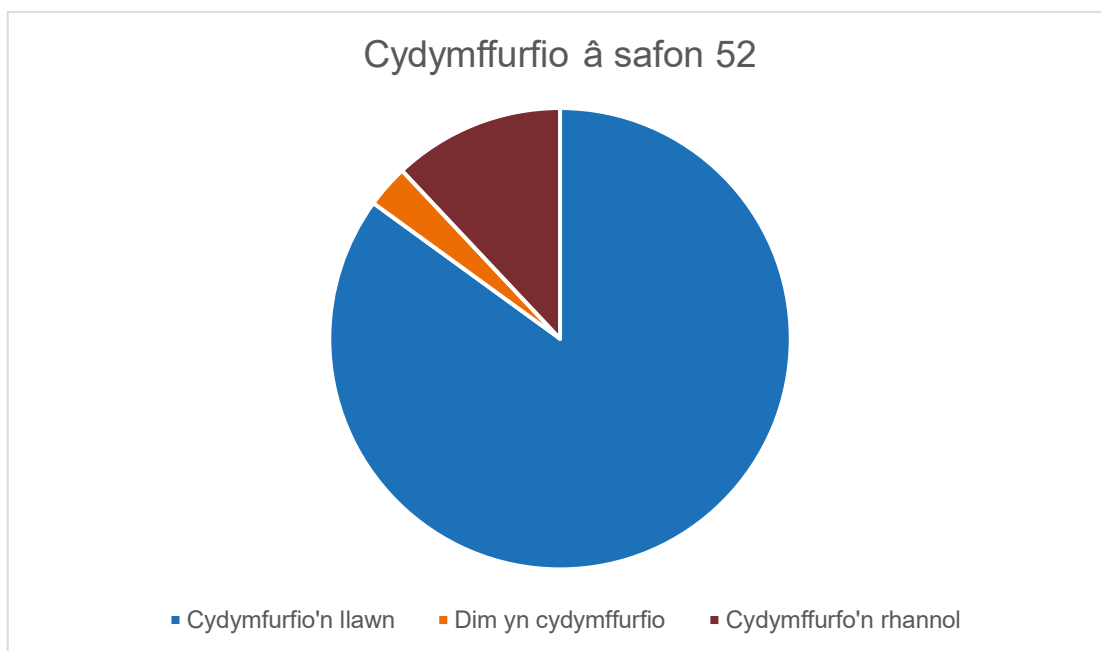

Llyfrgelloedd

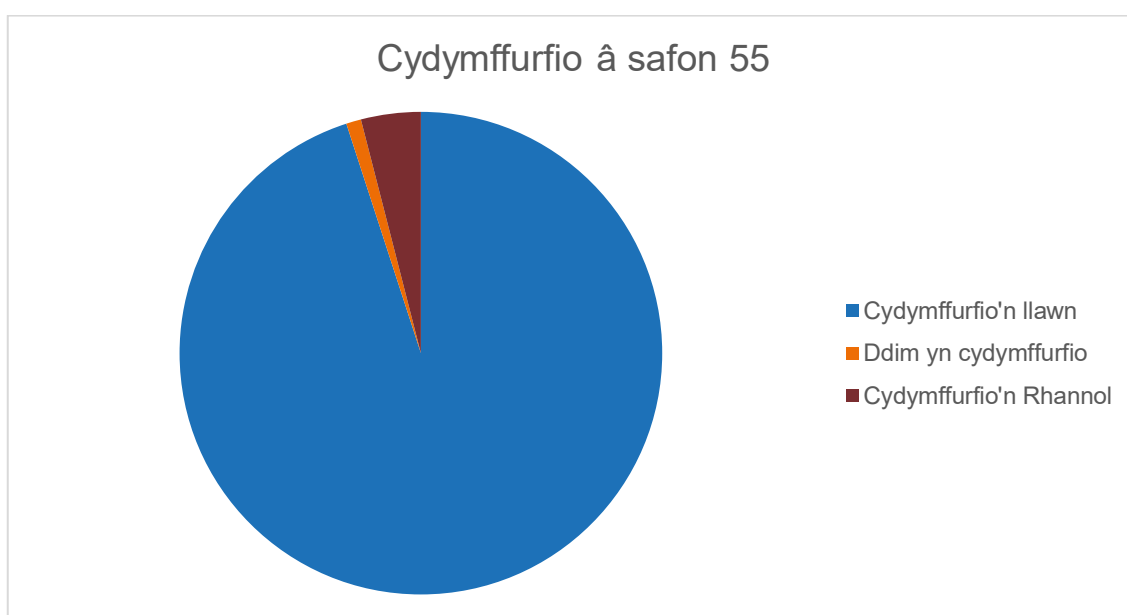
- 3.12 Dangosodd canlyniadau'r arolygon fod 97% (209) o'r tudalennau ar gael yn Gymraeg. Roedd 1% o'r tudalennau ddim ar gael o gwbl yn Gymraeg, ac roedd 2% ar gael yn rhannol.

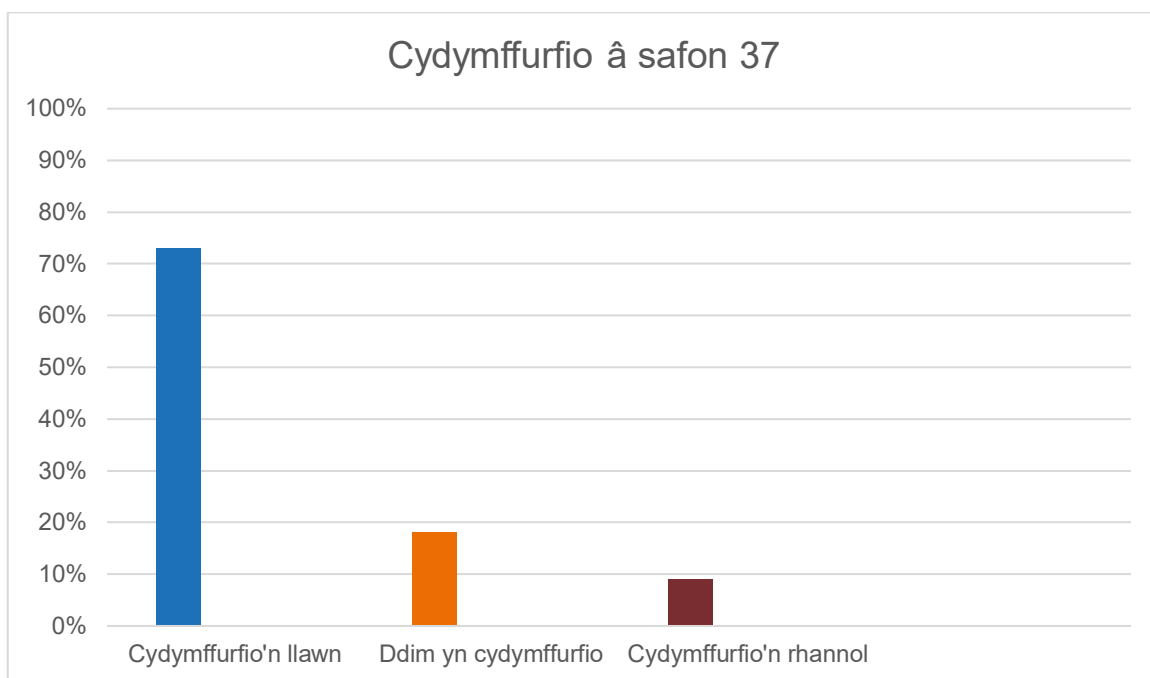
- 3.13 Roedd 33% (70) o'r tudalennau yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Ymhlith yr enghreifftiau roedd teitlau a thestun Saesneg yn ymddangos ar dudalennau Cymraeg lle dylai fod teitlau a thestun Cymraeg, misoedd y flwyddyn yn Saesneg er bod y dyddiau'n Gymraeg, a dolenni'n arwain at fersiynau Saesneg er bod fersiynau Cymraeg ar gael.
- 3.14 Cyngor a Dinas Abertawe, Cyngor Caerdydd a Cyngor Sir Fynwy oedd yr unig awdurdodau lleol a lwyddodd i sicrhau nad oedd y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg ar bob un o'r tudalennau a wiriwyd.
- 3.15 Gwelwyd hefyd enghreifftiau o gyfieithu gwael. Un enghraifft oedd ar wefan Borrowbox – gwasanaeth digidol sy'n cynnig e-lyfrau ac e-lyfrau llafar i'w lawrlwytho a'u darllen neu wrando arnynt ar gyfrifiadur neu ddyfeisiau symudol. Mae'r gwasanaeth ar gael am ddim i aelodau llyfrgelloedd cyhoeddus yng Nghymru (a'r DU), ac yn cael ei ddefnyddio gan ran helaeth o awdurdodau lleol yng Nghymru. Mae hyn yn golygu bod y gwallau'n effeithio ar bob awdurdod sy'n ei ddefnyddio. Ymhlith yr enghreifftiau roedd:
- “Unlimited copies - everyone can borrow today!/ Copïau diderfyn - gall pawb”.
- 3.16 Gwelwyd bod 85% o'r tudalennau a wiriwyd yn cydymffurfio'n llawn â safon 52.

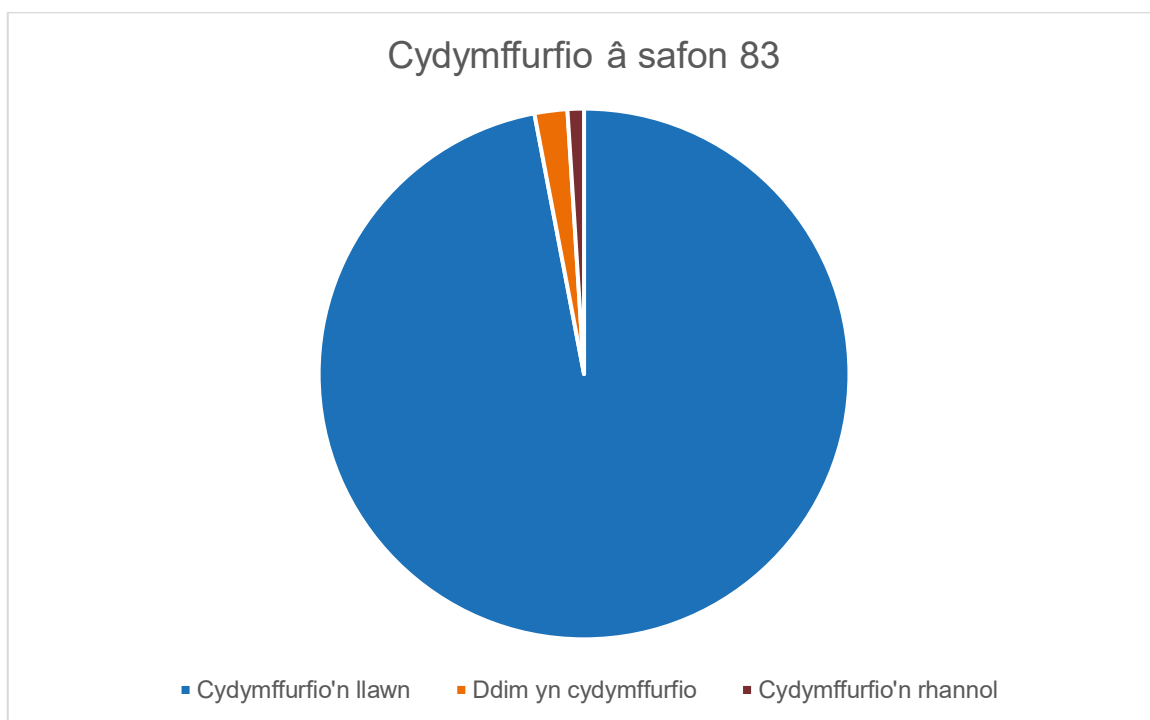
- 3.17 Nodwyd bod 95% o'r tudalennau yn cydydffurfio â safon 55. Yr unig dudalen nad oedd yn cydydffurfio oedd oherwydd nad oedd tudalen gyfatebol ar gael yn Gymraeg.

- 3.18 Roedd 98% o'r tudalennau yn cydydffurfio â safon 56. Ymhlith y gweddill nad oedd yn cydydffurfio neu'n cydydffurfio'n rhannol, gwelwyd enghreifftiau o ddewislenni a theitlau dewislenni yn Saesneg.
- 3.19 O safbwynt safon 37 (deunydd cyhoeddusrwydd), dim ond 11 tudalen oedd yn cynnwys deunydd cyhoeddusrwydd ac felly yn berthnasol i'r safon. O'r tudalennau hynny, roedd 73% yn cydydffurfio, 18% ddim yn cydydffurfio a 2% yn cydydffurfio'n rhannol. Roedd enghreifftiau o ddiffyg cydydffurfiaeth yn cynnwys infograffeg uniaith Saesneg ar fideos.

3.20 Mae cydydffurfiaeth y sefydliadau gyda'r safon yn ymwneud â hunaniaeth gorfforaethol (safon 83) yn well gyda 97% o'r tudalennau perthnasol yn cydydffurfio. 4 tudalen (2%) oedd yn methu cydydffurfio. Roedd rhain oherwydd enghreifftiau o enwau a logo uniaith Saesneg neu logo gyda'r Saesneg uwchben y Gymraeg. Roedd 1% wedi'u nodi fel cydydffurfio'n rhannol.

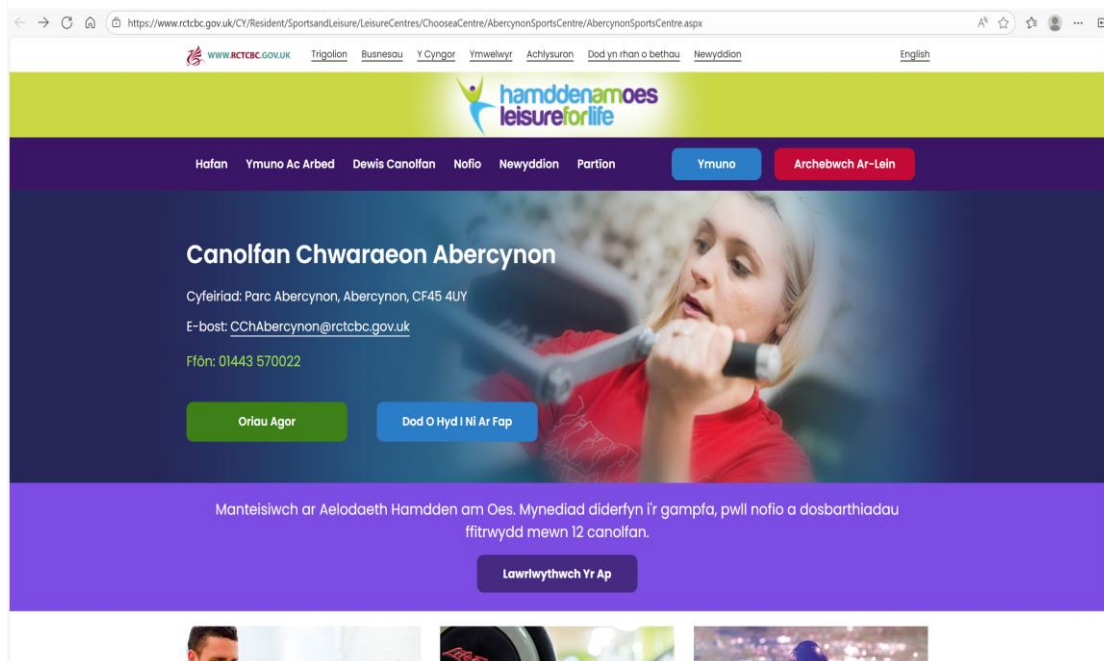
4 Tueddiadau

Peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg

- 4.1 Dengys yr arolygon bod 91% o'r tudalennau a wiriwyd yn yr adrannau hamdden a llyfrgelloedd ar gael yn Gymraeg. Mae'r canlyniadau hyn yn galonogol, ond mae gwaith pellach i'w wneud i sicrhau cydymffurfiaeth lawn.
- 4.2 Er hynny, roedd 37% o'r tudalennau hynny yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 4.3 Ymhlith yr enghreifftiau roedd botymau dewis iaith nad oedd yn gweithio, neu wedi'u gosod mewn mannau nad oedd yn amlwg i'r defnyddiwr.
- 4.4 Nodwyd hefyd enghreifftiau o enwau a logo uniaith Saesneg, neu'r Saesneg yn ymddangos uwchben y Gymraeg. Mae sicrhau bod gwasanaethau Cymraeg yn hawdd eu hadnabod yn hanfodol i'w defnyddio; felly, byddai gwneud y Gymraeg yr un mor amlwg a'r Saesneg yn gam allweddol.
- 4.5 Gwelwyd nifer o achosion lle'r oedd Saesneg yn ymddangos ar dudalennau Cymraeg, megis dyddiadau, teitlau, dewislenni, amserlenni a chalendrau gyda misoedd y flwyddyn yn uniaith Saesneg er bod y dyddiau'n Gymraeg.
- 4.6 Nodwyd hefyd fod dolenni ar dudalennau Cymraeg yn arwain at dudalennau Saesneg er bod fersiynau Cymraeg ar gael, a bod dolenni ar dudalennau Saesneg nad oedd yn ymddangos ar yr ochr Gymraeg.
- 4.7 Wrth ddefnyddio cyfeiriadau ar wefannau, e.e. cyfeiriad llyfrgell neu ganolfan hamdden, gwelwyd defnydd o gyfeiriadau Saesneg yn unig. Roedd sawl enghraifft hefyd lle'r oedd y dudalen Saesneg wedi'i diweddarau, ond nad oedd y dudalen Gymraeg wedi'i diweddarau ers peth amser.

Hunaniaeth gorfforaethol

- 4.8 Wrth gyflwyno hunaniaeth gorfforaethol, gwelwyd bod 7% o'r tudalennau a wiriwyd yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg. Roedd y rhesymau hyn yn gyffredin ar draws y sefydliadau nad oedd yn cydymffurfio: enw a logo uniaith Saesneg ar y gwasanaeth dan sylw oedd y prif reswm, tra bod achosion eraill yn cynnwys y Saesneg yn ymddangos uwchben y Gymraeg neu wedi'i uwch oleuo'n fwy amlwg.
- 4.9 Gwelwyd enghraifft gadarnhaol gan Gyngor Sir y Fflint, lle'r oedd y sefydliad wedi llwyddo i ddefnyddio enw Cymraeg ochr yn ochr â'r Saesneg.

Fideos a chlipiau sain

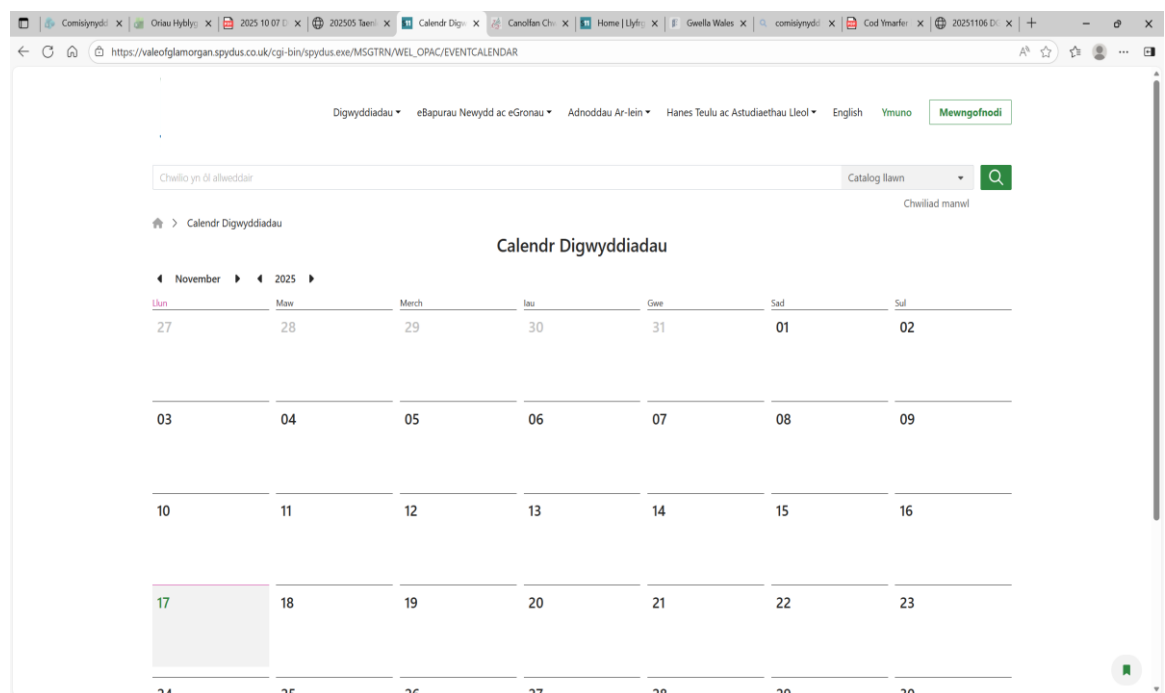
4.10 Mae safon 37 yn datgan:

Rhaid i unrhyw ddeunydd cyhoeddusrwydd neu ddeunydd hysbysebu yr ydych yn ei lunio gael ei lunio yn Gymraeg, ac os byddwch yn llunio'r deunydd hysbysebu yn Gymraeg ac yn Saesneg, rhaid ichi beidio â thrin y fersiwn Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

- 4.11 Gwelwyd naw fideo ar y tudalennau a wiriwyd. Ymhlith y rhain, roedd un fideo yn uniaith Saesneg, un fideo yn cynnwys llais Saesneg ac is deitlau Cymraeg, a dau fideo yn cynnwys testun Saesneg yn unig. Roedd y gweddill yn fideos heb ddeialog, gyda cherddoriaeth gefndirol yn unig.
- 4.12 Mae ein Cod Ymarfer i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1 yn nodi y gall defnyddio isdeitlau neu droslais dros gliplau Saesneg arwain at y Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 4.13 Gwelwyd un enghraifft o fideo uniaith Saesneg yn cynnwys plentyn ysgol yn siarad, heb fideo cyfatebol Cymraeg ar gael. Rydym yn cydnabod y gall sicrhau siaradwyr Cymraeg ar bob achlysur fod yn heriol, ac mewn rhai amgylchiadau efallai nad yw hynny'n rhesymol nac yn ymarferol – er enghraifft, lle bo angen person penodol nad yw'n medru'r Gymraeg er mwyn cyfleu neges benodol. Serch hynny, disgwylir i sefydliadau wneud ymdrechion rhesymol i ddefnyddio siaradwyr Cymraeg lle bo hynny'n bosibl, ac i gyhoeddi fideos yn Gymraeg pan fo modd. Yn yr achos hwn, credwn na fyddai yn afresymol disgwyl i'r awdurdod dan sylw i wneud fideo cyfatebol gyda phlentyn mewn ysgol cyfrwng Cymraeg er mwyn sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol.

Platfformau Digidol Gwasanaethau Llyfrgelloedd

- 4.16 Mae'r mwyafrif o sefydliadau'n defnyddio Borrowbox a Spydus ar gyfer cynnal eu gwasanaethau llyfrgelloedd. Er bod y tudalennau hyn ar gael yn Gymraeg, maent yn cynnwys yr un gwallau ar draws yr holl sefydliadau. Un enghraifft o hyn yw'r Calendr Digwyddiadau ar Spydus sy'n dangos dyddiau'r wythnos yn Gymraeg ond yn cadw enwau'r misoedd yn Saesneg yn unig:

5 Casgliadau ac Argymhellion

- 5.1 Roedd 60% o'r negeseuon a wiriwyd fel rhan o'r arolwg yn cydymffurfio'n llawn â gofynion safon 52. Mae hyn yn ostyngiad o 19% o gymharu â chanfyddiadau'r arolwg yn 2024- 2025, pan wiriwyd tudalennau gwefannau corfforaethol yn unig. Mae'r canlyniadau hyn yn awgrymu nad yw'r trefniadau presennol ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth is-wefannau yn ddigonol. O ganlyniad, dylai sefydliadau adolygu eu prosesau hunan-reoleiddio, gan sicrhau bod trefniadau monitro a gwirio yn rhoi'r un lefel o graffu i'r is-wefannau ag i'r prif wefan.
- 5.2 Mae'r Gymraeg yn parhau i gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg, gyda 37% o'r tudalennau wedi methu â sicrhau cydymffurfiaeth lawn â'r ddyletswydd hon. Nid yw cyhoeddi tudalen gwefan yn Gymraeg yn gwarantu cydymffurfiaeth. Mae angen ystyried ystod ehangach o ffactorau, gan gynnwys dolenni i dudalennau neu wefannau eraill, baneri ar ben neu waelod tudalennau, teitlau adrannau, iaith unrhyw fideos neu glipiau sain, gweledd a hygyrchedd y cynnwys Gymraeg, yn ogystal â sicrhau bod y cynnwys Cymraeg yn gyfredol ac o'r un safon â'r deunydd Saesneg. Yn gysylltiedig â hyn, dylid gwirio gofynion safonau sy'n ymwneud â deunyddiau cyhoedduswydd wrth gyhoeddi tudalennau gwefan, yn ogystal â safon 52.
- 5.3 Wrth gyhoeddi a chynnal tudalennau gwefan, rhaid ystyried gofynion safon 83 sy'n ymwneud â hunaniaeth gorfforaethol yn ogystal â'r safonau sy'n berthnasol i dudalennau gwefan. Dylid sicrhau nad yw'r logo nac enw'r sefydliad yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.
- 5.4 Fel y nodwyd yn 3.4 uchod, gwelwyd enghreifftiau o gyfieithu gwael a'r defnydd o Ddeallusrwydd Artiffisial (DA) i gynnal tudalennau Cymraeg. Gall defnyddio modelau DA i gyfieithu dogfennau, gwefannau neu gyfathrebiadau heb drefniadau cadarn i wirio cywirdeb arwain at wallau ieithyddol neu gamgymeriadau sy'n tanseilio safonau'r Gymraeg ac yn lleihau ymddiriedaeth yn y gwasanaethau. Mae'n hanfodol bod sefydliadau'n sicrhau bod ganddynt drefniadau cadarn i fonitro, gwirio ac adolygu unrhyw gyfieithiadau peirianyddol gan swyddog cymwys cyn eu cyhoeddi.
- 5.5 Mae Comisiynydd y Gymraeg wedi cyhoeddi [datganiad polisi rheoleiddiol](#) newydd sy'n amlinellu disgwyliadau clir ar sefydliadau sy'n defnyddio deallusrwydd artiffisial (DA) wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd. Mae'r datganiad yn pwysleisio bod rhaid i dechnolegau newydd gynnal a hyrwyddo'r Gymraeg, ac nad yw'r defnydd ohonynt yn esgus dros fethu â chydymffurfio â dyletswyddau iaith Gymraeg.
- 5.6 Ar sail canfyddiadau'r arolwg, cyflwynir yr argymhellion isod i'r sefydliadau sydd yn ddarostyngedig i Reoliadau Safonau'r Gymraeg Rhif 1:

Argymhelliad 1: Trefniadau goruchwyllo

Dylai sefydliadau adolygu eu prosesau hunan-reoleiddio i sicrhau bod is-wefannau yn cydymffurfio â'r holl safonau perthnasol. Dylid darparu arweiniad a chanllawiau ymarferol i bob aelod o staff, gan gynnwys trydydd partïon sy'n gyfrifol am wefannau

neu dudalennau adrannau, er mwyn sicrhau eu bod yn llwyr ymwybodol o'r gofynion a sut i'w bodloni.

Argymhelliad 2: Hunaniaeth gorfforaethol

Dylai sefydliadau gynnal awdit llawn o'r holl wefannau y maent yn gyfrifol amdanynt i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg wrth gyflwyno hunaniaeth gorfforaethol, gan gynnwys gwirio logos ac enwau.

Argymhelliad 3: Cysondeb wrth gyhoeddi neu ddiwygio tudalennau

Dylai sefydliadau sicrhau bod tudalennau Cymraeg yr un mor gyfredol â'r rhai Saesneg. Dylid sicrhau bod gweithdrefnau cadarn mewn lle i atal cyhoeddi neu ddiwygio tudalen Saesneg heb wneud yr un camau ar gyfer y dudalen Gymraeg gyfatebol.

Argymhelliad 4: Cyfieithu

Dylai sefydliadau sicrhau bod prosesau cadarn mewn lle i wirio safon a chywirdeb cyfieithiadau. Lle defnyddir cyfieithu peiranyddol neu DA, rhaid i'r cynnwys gael ei wirio gan swyddog cymwys cyn ei gyhoeddi.

Argymhelliad 5: Fideos

Dylai sefydliadau archwilio dulliau amgen o gyhoeddi fideos yn Gymraeg, gan sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol o fewn cynnwys y fideo lle bo hynny'n ymarferol bosib.

Argymhelliad 6: Cydweithio

Dylai sefydliadau sy'n defnyddio platfformau Borrowbox a Spydus gydweithio â'r cwmnïau hyn i roi camau mewn lle i sicrhau cydymffurfiaeth lawn â'r safonau.

6 Atodiadau

Atodiad 1: Data'r arolwg

	Tudalennau Hamdden	Tudalennau Llyfrgelloedd
Nifer y tudalennau a wiriwyd	215	214
Nifer a % y tudalennau oedd ar gael yn Gymraeg	183 (85%)	209 (97%)
Nifer a % y tudalennau oedd ar gael yn rhannol yn Gymraeg	23 (11%)	3 (2%)
Nifer a chanran y tudalennau oedd yn trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg	88 (41%)	70 (33%)
Nifer a chanran y tudalennau perthnasol oedd yn cydymffurfio â safon 37	18 (60%)	8 (73%)
Nifer a chanran y tudalennau perthnasol oedd yn cydymffurfio â safon 52	144 (67%)	181 (85%)
Nifer a chanran y tudalennau perthnasol oedd yn cydymffurfio â safon 55	207 (97%)	204 (95%)
Nifer a chanran y tudalennau perthnasol oedd yn cydymffurfio â safon 56	183 (85%)	211 (98%)
Nifer a chanran y tudalennau perthnasol oedd yn cydymffurfio â safon 83	167 (88%)	197 (97%)

Atodiad 2: Rhestr sefydliadau'r arolwg

- Cyngor Abertawe
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam
- Cyngor Bro Morgannwg
- Cyngor Caerdydd
- Cyngor Castell-nedd Port Talbot
- Cyngor Dinas Casnewydd
- Cyngor Gwynedd
- Cyngor Sir Benfro
- Cyngor Sir Ceredigion
- Cyngor Sir Ddinbych
- Cyngor Sir Fynwy
- Cyngor Sir Caerfyrddin
- Cyngor Sir Powys
- Cyngor Sir y Fflint
- Cyngor Sir Ynys Môn